

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 4 (429), година XXXI

14 май 2013 година

ЧАСТИЦАТА БОГ И НАШАТА ВЯРА

На стр. 4

Пловдивският университет стартира
проект за половин милион лева

На стр. 2

Професия дипломат – мисията е
възможна

На стр. 3

Официалният правописен речник и
проблемите, свързани с дублетите и с
употребата на главни и малки букви

На стр. 8

Стр. 15

От универсализъм на равенството към универсализъм на различието

В Броя ще прогледете още:

- Открит бе координационен център, който ще има директна връзка с ОИЯИ и CERN
- Юридическият факултет отново е най-знаещият
- ФМИ открива нова бакалавърска специалност

- Голямо признание за наш учен
- Три златни медала от фолклорен конкурс спечелиха студенти от университета
- Възпитаник на ПУ стана за трети път световен шампион по карате

Пловдивският университет стартира проект на стойност 498 275 лева

Информационна инфраструктура от типа 'е-университет' ще усъвършенства управлението и ще осигури автоматизирано въвеждане, 'безкнижно' обработване на данни и е-услуги 'на едно гише'

Посредством новите технологии ще доближим университета до студентите и до техните бъдещи изисквания към академичното образование. Това каза ректорът на ПУ „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Запрян Козлуджов по време на пресконференция за представяне на проекта „Стандартизиране и интегриране на разнотипни информационни и управленски университетски системи“ (СИРИУС).

Това не е задача за един проект, нито за един човек. Тъй като най-вече младежите могат да ни посочат правилната посока за реализиране на тази амбициозна идея, ще се опитаме в проекта да привлечем докторанти, студенти и млади преподаватели. Ще включим всички звена на университета. Вече сме планирали по време на предстоящите академични съвети да представим план-програми по отделните специалности и факултети и да обсъдим с тях как биха подкрепили ПУ като електронен университет в следващите години. Това заяви координаторът на проекта – заместник-ректорът проф. д.м.н Георги Тотков.

Проектът е на стойност 498 275,74 лв. и ще се реализира в продължение на 20 месеца. С него висшето училище ще усъвършенства управлението и информационната си инфраструктура – ИнфоИ, обясни проф. Козлуджов, който е и ръководител на проекта. На пресконференцията присъстваха и още двама от членовете на екипа – заместник-ректорите проф. д-р Невена Милева и доц. д-р Жоржета Чолакова.

В резултат на успешното изпълнение на СИРИУС висшето училище ще постигне конкурентни предимства и качествено управление на дейности в различни сфери на висшето образование – обучение, преподаване, изследвания, администриране и други, включително и предоставяне на широк спектър от административни услуги от типа

‘на едно гише’, подчерта проф. Тотков. Новите технологии ще ни позволят да въведем в учебния план т. нар. зелени информационни технологии. Ще можем да моделираме, обхванем и проследим образователния процес

Проф. Георги Тотков представя проекта. Седнали (отляво надясно): проф. Невена Милева, проф. Запрян Козлуджов и доц. Жоржета Чолакова

при различните студенти, като същевременно с това ще гарантираме и автоматизация на преподавателския труд – изготвяне на електронни курсове и тестове, допълни още координаторът на проекта.

Специфичната цел е създаването на ИнфоИ от тип „електронен университет“, която да бъде базирана на научно обосновани стандарти, усъвършенствана нормативна база и иновативни (не само ИТ) технологии и средства за управление, каза още проф. Тотков.

Създаването на СИРИУС предполага в рамките на проекта да се инициира процес на интеграция със съществуващи и действащи университетски информационни системи и бази от данни. За осъществяването на интеграцията ще се използва специфичен подход – създаване и поддържане на т. нар. електронни портфолия. Те ще бъдат виртуални модели на участващите в ИнфоИ субекти – студенти, членове на академични ръководства, преподаватели, служители в администрацията, и

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007 – 2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО, МЛАДЕЖТА И НАУКАТА
Инициатива във Вашето бъдеще!

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“

Схема BG051PO001-3.1.08 „Усъвършенстване на системите за управление във висшите училища“
ДОГОВОР № BG051PO001-3.1.08-0041 „Стандартизиране и интегриране на разнотипни информационни и управленски университетски системи (СИРИУС)“

университетски звена – университета като цяло, основни и първични звена, служби и отдели.

Предвиждат се също отделен оторизиран достъп до съответните е-портфолия, автоматизирано въвеждане и ‘безкнижно’ обработване на данни, както и прилагането на иновативни технологии, сред които разпознаване на текст, електронно подписване и др. В рамките на реализиране на проекта за действаща система СИРИУС ще бъдат усъвършенствани 3 университетски подсистеми за управление: на учебния процес; на финансови, материални и кадрови потоци от дейности и на качеството, поясни проф. д-р Запрян Козлуджов.

Нормативната база за управление на информационната инфраструктура ИнфоИ ще бъде осъвременена, като това ще включва правилниците, ръководствата и регламентите за експлоатация, както и стандартите и формите за администриране и трансфера на електронни документи. Ще бъдат обновени и вътрешните критериални сис-

теми за оценяване на качеството в обучението, изследванията, управлението и конкурентоспособността. В резултат на това трите университетски системи ще бъдат внедрени и експериментирани в управлението на Пловдивския университет като цяло – в отделните факултети, катедри, филиали и отдели.

Университетските звена ще бъдат модернизиран с доставки на нов хардуер и софтуер. Това включва и създаването на специализирана софтуерна лаборатория за разработване на иновативни информационни и управленски системи и Университетски информационен център (УИЦ) за поддръжка на СИРИУС.

За по-мощното популяризиране на постигнатите резултати екипът на проекта ще подготви публикации, срещи с медиите, доклади и презентации в рамките на семинари и конференции, участия в национални изложения и експозиции, ефективно уеб представяне, публична дискусия, разпространяване на рекламни материали и др.

Проектът „Стандартизиране и интегриране на разнотипни информационни и управленски университетски системи (СИРИУС)“ по Договор №BG051PO001-3.1.08-0041 е по оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007 – 2013 г., посредством схема за безвъзмездна финансова помощ: BG051PO001-3.1.08 „Усъвършенстване на системите за управление във висшите училища“, която се реализира с финансовата подкрепа на Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

ПРОФЕСИЯ ДИПЛОМАТ – МИСИЯТА Е ВЪЗМОЖНА

Таня ИВАНОВА

На 7 април 2013 г. екипът на Дипломатическия институт начело с директора г-жа Таня Михайлова гостува на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в рамките на програмата „Отворени врати“. В срещата дискусия на тема „Дипломатическата професия днес“ взеха участие студенти от магистърските програми „Международни отношения“ (Юридически факултет) и „Дипломация и международни отношения“ (Философско-исторически факултет), представители на местната власт и общественици от Пловдив. Тя беше организирана по повод на 10-годишнината от създаването на Дипломатическия институт и отбелязването на Европейската година на гражданите и се проведе в зала „Компас“.

Домакин на събитието бе проф. д-р Ирена Илиева – ръководител на магистърската програма „Международни отношения“. Сред специалните гости бяха ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Запрян Козлуджов, заместник-деканът на Философско-историческия факултет доц. д-р Валентин Петрусенко, ръководителят на катедра „Международно и сравнително право“ в Юридическия факултет доц. д-р Надя Бояджиева, г-н Красимир Асенов – заместник-кмет на район „Северен“ в Пловдив, управителят на фондация „Джандър алтернативи“ адв. Милена Кадиева, секретарят на местната Комисия за борба с трафика на хора г-н Огнян Фортунов и други.

Проф. д-р Запрян Козлуджов приветства гостите и участниците в дискусията, като изказа специална благодарност на директора на Дипломатическия институт г-жа Таня Михайлова и нейния екип за гостуването им в университета: „Надявам се тази среща да бъде наистина плодотворна и с нея да поставим началото на една добра традиция за съвместно сътрудничество“. С тези думи ректорът изрази и своята пълна подкрепа за настоящите и бъдещите проекти между двете институции.

В първата част на форума проф. д-р Ирена Илиева представи новата магистърска програма „Международни отношения“, която подготвя висококвалифицирани ръководни кадри, експерти, специалисти и консултанți в сферата на международните отношения, в държавните и общинските институции. Специалността дава шанс за реализация и в недържавния сектор: обществен и частен, както и в международни граждански организации и европейски институции. С мултимедийна презентация бяха представени етапите, през които премина магистърската програма, участието на

Петров – младши експерт в отдел „Публични дейности и сътрудничество“, и Алена Лакова – сътрудник в същия отдел.

Г-жа Таня Михайлова представи накратко пред аудиторията причините и нуждата от създаването на Дипломатическия институт преди 10 години. Тя подчерта, че това е резултат на една отдавна назряла нужда от изграждане на българска институция,

та служба днес, доц. Бояджиева даде като пример българското посолство в Азербайджан и отношенията между двете държави. Славянският университет в Баку и по-конкретно Центърът на българския език и култура, открит на 7 октомври 2004 г. от президента Георги Първанов, функционира под патронажа на посолството на Република България в Република Азербайджан. Един от първи-

Представители на Дипломатическия институт се срещнаха със студенти от Пловдивския университет. На снимката вдясно е директорът на института г-жа Таня Михайлова

студентите в различни събития, както и техните стажове. Множеството инициативи и активността на студентите показаха, че в един ранен етап от своето развитие програмата напредва с бързи темпове и надгражда целите на обучението. Доказателство за което беше и това събитие.

Ето и думите на директора на Дипломатическия институт г-жа Таня Михайлова: „Благодаря на проф. Козлуджов и на проф. Илиева за поканата да гостуваме в Пловдивския университет! Не крием, че нашата тайна амбиция е да запалим вас, младите хора, които чувствате в себе си талант за дипломатическата професия, да ви мотивираме да работите в държавната администрация“.

След като разкри целта на своята „тайна“ мисия, директорът на Дипломатическия институт представи екипа от специалисти, които присъстваха: Светлозар Ковачев – главен експерт в отдел „Публични дейности и сътрудничество“, Силвана Цокова – младши експерт в отдел „Публични дейности и сътрудничество“, която участва в организирането на програмите „Стаж в Дипломатическия институт“, „Отворени врати“ и издателската дейност на института, Георги

която да подготви дипломатически кадри за провеждане на българска външна политика в отговор на съвременните изисквания пред дипломатическата служба. До създаването на института българските дипломатически служители са се обучавали в дипломатически академии и институти в чужбина. Всъщност институтът е първата национална дипломатическа школа в 135-годишната история на новата българска държава. След това директорът на Дипломатическия институт представи възможностите за кариерно развитие, стажове, конкурси за есета и други инициативи. Останалите представители на института запознаха присъстващите с дипломатическата професия, с възможностите за кариерно развитие в структурите на Министерството на външните работи и дадоха практическа информация относно консулските услуги.

В подкрепа на инициативата за по-тясно сътрудничество между Дипломатическия институт и университетите се изказа и доц. д-р Надя Бояджиева. Потвърждавайки взаимовръзката между международните отношения и дипломацията, както и значимостта на функциите на дипломатическа-

те открити центрове в Славянския университет е този на нашата страна като доказателство за добрите двустранни отношения между държавите.

Срещата приключи с дискусия на тема „Какво представлява работата на един дипломат?“, по време на която студенти и преподаватели задаваха въпроси към екипа на института.

Посещението на Дипломатическия институт в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и срещата със студентите от магистърските програми „Международни отношения“ и „Дипломация и международни отношения“ постави и отговори на много въпроси. За всяка една от страниците обаче изводът беше ясен: тази среща няма да е последна. В края на събитието бе съобщено съвместното решение за подписване на Меморандум за сътрудничество между Дипломатическия институт и Пловдивския университет.

Визитата отвори нова страница в отношенията между нашия университет и Дипломатическия институт. Вдъхна много оптимизъм и надежди, че ако си целеустремен и мотивиран и си получил образованието си от висококвалифицирани преподаватели, можеш да отвориш поредната врата за своята професионална реализация.

ЧАСТИЦАТА БОГ И НАШАТА ВЯРА

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

„Бащата“ и „кръстникът“ на частицата

В „кръщелното свидетелство“ на тази частица е записано името „Хигс-бозон“. Спазена е отколешната традиция на всички народи рожбата да носи фамилията на бащата. А „бащата“ на Хигс-бозона е шотландският физик Питър Хигс, който му даде живот още през 1964 година. Тридесетина години по-късно Нобеловият лауреат Леон Ледерман (заедно с Дик Теръси) написа книга за развитието на атомната идея и еволюцията на нашите представи за строежа на веществото, която озаглави „Частицата Бог“.

Така Ледерман обогати „религията“, т.е. теорията на физиката, като обожестви Хигс-бозона. За онези, които си мислят, че някакъв религиозен екстаз е въодушевил големия учен за това название, ще цитирам неговите разсъждения, споделени още в първите страници на книгата. Представяйки въпросната частица, Ледерман я нарича „злодей“:

„И то какъв злодей! Най-големият за всички времена! Ние вярваме, че в цялата Вселена се простира нещо призрак-образно, което ни пречи да проумеем истинската природа на материята. Все едно, че нещо или някой иска да ни попречи да получим окончателното знание.

Невидимата бариера, която ни пречи да узнаем истината, се нарича поле Хигс. Неговите ледени ластари стигат до всеки кът на Вселената, а научните и философските последици от него карат кожата на един физик да настръхва. Полето на Хигс прави своята черна магия чрез една частица. Частица-

та е известна под името бозон на Хигс... Този бозон има толкова голямо значение за съвременната физика, така решаващ е за окончателното проумяване на структурата на материята и все пак е тъй неуловим, че аз му дадох прякор: Частицата-Бог. Защо Частицата-Бог? Защото издателят не би ми позволил да я нарека Проклетата частица (непреводима игра на думите God и God dawn, които означават съответно „Бог“ и „проклет“), макар, като се има предвид злодейската ѝ натура и разходите, в които ни вкарва, това название може да е по-подходящо.“

Защо е нужен Хигс-бозонът?

Големият въпрос, който не дава покой на физиците, е как се е появила нашата Вселена, какъв е произходът на веществото с цялото му разнообразие около нас, включително и нас. Преди повече от 2300 години Демокрит е изказал идеята, че „всички тела се състоят от атоми“ – първични, неделими частици. Атомите като химически най-прости образувания бяха открити преди стотина години. Заедно с това бе установено, че от физическа гледна точка те са сложни обекти – състоят се от протони, неутрони и електрони. Тези частици, заедно с десетки други, открити по-късно (а през 60-те години те станаха стотици), бяха наречени „елементарни“. При още по-дълбокото проникване в структурата на веществото се оказа, че и смятаните за елементарни частици са сложни образувания.

През втората половина на ХХ век физиката постигна забележителен успех, като построи сравнително ясна картина за

основните структурни елементи на материята. Тази картина, облечена в строга физическа и математически обоснова-на теория, е прието да се нарича Стандартен модел. Според Стандартния модел в основата на строежа на материята има шест „лептона“ и шест „кварка“. Без да коментираме названи-ята на тези частици, ще посочим, че според днешните ни разби-рания те отговарят на Демокритовото изискване за пър-вичност, неделимост. По същество това са истинските „атоми на Демокрит“, но за да няма объркване с вкоренената през хилядолетията представа за атомите, нарекохме ги фунда-ментални частици.

През последните десетилетия всички основни положене-ния и предположения на Стандартния модел бяха потвърде-ни експериментално. Оставаше неизяснен само един въпрос – откъде се взима масата на фундаменталните частици. Рабо-тата е в това, че този важен физически параметър – масите на основополагащите частици, не се съдържа в теорията, те се взимат „наготово“ от експеримента. Това я прави несъвърше-на. Загадката навярно се крие в процесите, протекли в пър-вите мигове на Сътворението.

За щастие, днес ние разпо-лагаме със сравнително ясни представи за еволюцията на света, който обитаваме. Според тези представи преди около 14 милиарда години е станал т. нар. Голям взрив, в резултат на което възникнала нашата Вселена (материята, простран-ството, времето, взети заедно). В първите мигове тя е същест-вувала под формата на „кварк-лептонен бульон“ – изключи-телно плътно и горещо обра-зувание. В края на първата микросекунда са се образува-ли протоните и неутроните (те

са съставени от кварки). Високите температури са способ-ствали от протоните и неутроните да се образуват най-леки-те ядра – деутерий, хелий, въглерод. По-нататък, в резултат на добре известните в ядрената физика процеси на термо-ядрен синтез, от сливането на леките елементи са се образу-вали по-тежките. След стотици хиляди години са се образу-вали първите звезди и галактики, на някои от тях – органич-ни вещества, а при подходящи условия е възникнал животът и накрая – човекът.

Това е сценарият за развитието на Вселената и специа-листите го смятат за толкова достоверен, колкото например класическата механика на Нютон. Като имаме предвид, че човекът е последното звено на тази еволюция, нека сега при-влечем един от методологичните принципи на съвременна-та наука –

антропния принцип.

Същността на този принцип в опростен вид е в това, че появата на човека е запрограмирана още в първите мину-ти на Големия взрив, т. е. заедно с кварките и лептоните. Антропният принцип свежда загадката за началните усло-вия на Вселената към аргумента „ad hominem“ (приложимо към човека).

Тази методология позволява да се стигне до един главо-замайващ въпрос, който аз си позволих да задам като пре-дизвикателство към колегите в доклада си на XVI национал-

Питър Хигс

➤ От стр. 4

на конференция по физика (Перник, 1988 г.): Не може ли от факта за съществуването на човека, тръгвайки обратно по посочената верига на еволюцията на света, да се опитаме да решим загадката за масите на фундаменталните частици? Решаването на тази задача навярно е по силите само на някакъв Демон, подобен на Лапласовия, който знае всичко за миналото и бъдещето на света.

Година-две по-късно научих, че професорът от Единбургския университет Питър Хигс е намерил „земно“ решение на проблема, опирайки се на квантовополевите представи за строежа на материята. Според него освен познатите ни гравитационни, електромагнитни и ядрени полета съществува още някакво квантово поле, „ластарите“ на което, както казва Ледерман, достигат до всеки кът на Вселената. Кванти (носители) на това поле са бозони (частици с цял спин), наречени по-късно Хигс-бозони по името на техния родител.

Разработената от П. Хигс теория съдържа важен физически резултат – взаимодействайки с Хигс-полето, фундаменталните частици придобиват маса. Следователно именно това поле е придало маса на Вселената и е направило живота възможен. Често за онагледяване на Хигс-полето (предупреждавам, онагледяването на квантовите представи е много опасно – то вулгаризира идеите) то се представя като някаква „космическа меласа“ (без цвят и мирис), която придава на частиците тяхната маса, докато те блуждаят в нея.

Макар и със закъснение, специалистите осъзнаха, че с идеята на Хигс Стандартният модел придобива статута на „красива“ теория, т. е. завършена. Затова, когато през 1991 г. получих покана от Нобеловия комитет (за втори път) да номинирам физици за голямата награда, аз посочих името на П. Хигс. Предложението не беше прието, защото нямаше никакво експериментално доказателство за потвърждаване на идеята.

Аз обаче бях вече запленил от идеята за фундаменталната роля на частицата Хигс и затова я „обожествих“ в моя курс по ядрена физика. На корицата на учебника си показах развитието на представите за строежа на света чрез образа на змията, смятана в древността за символ на мъдростта. Развитието е показано със спирално навита змия, която търси познанието все по-навътре и по-дълбоко. Най-вътре е разположена частицата Хигс. Когато пишех учебника, книгата на Ледерман още не бе се появила на българския пазар.

През 2011 г. Нобеловият комитет отново ме привилегирова с правото да посоча кандидати за престижната премия. Отново посочих името на П. Хигс (заедно с имената на още двама физици). Този път поне търсенето на Хигс-бозона беше цел номер едно на физиците от ЦЕРН. Но предложението ми отново не бе прието. На „опашка“ пред Нобеловия комитет са се наредили много кандидати.

След колебливи съобщения през миналата година тези дни от ЦЕРН обявиха: „Еврика! Хванахме Хигс-бозона“. Не съм сигурен дали „Високата порта“ в Стокхолм ще приеме това доказателство и на кого ще присъди наградата – на теоретиките или експериментаторите – не зная. Ние в България си имаме по-земни проблеми, някои от които напоследък изведоха хората на улицата. Такъв е проблемът за

хляба наш насъщен.

Някога отдавна, в годините на моята романтична асистентска младост, при среща със съученик от гимназията, на когото възторжено разказвах за своите изследвания, той ме

охлади с един прозаичен въпрос: „А ще стане ли хлябът поевтин от своята наука?“

Не помня отговора си, но сигурно не съм бил много убедителен в обясненията. Сега вече зная, че науката не се прави за това да стане хлябът поевтин, а за да обогатява духовно хората, като им дава нови знания. Още древните мъдреци са синтезирали библийската истина: „Само с хляб не се живее.“

Аз мога (неведнъж съм го правил) да посоча много от постиженията на съвременната техника и технологиите, които са възникнали в ядрените лаборатории – ядрената енергетика и ядрената медицина, интернетата и системите за позициониране, мобилните телефони и др. И все пак главното предназначение на науката е да дава знания, а задачата на учените е да откриват тези знания, да ги развиват и разпространяват сред хората. Честно казано, основният стимул за дейността на учения (истинския учен) не е желанието да оцастливи човечеството, а неговата любознателност. В човека са заложени гени на любознателността и това е може би основното, което го отличава от животните.

Ще заявя още веднъж: науката не прави хората по-щастливи, а само по-богати духовно. Едва ли може да се твърди, че днешните деца са по-щастливи от онези, живели преди 100 – 150 години. Разгърнете първите страници на романа

„Под игото“ и ще си припомните една романтична картина: чорбаджи Марко „с любопитство следеше боричканията на ситите, с розови бузички деца, които цепеха въздуха със звънливите си смехове. На всеки миг те образуваха живописна група, из която шумно излязяха звънливи кръсчета, весели кискания, сърдити гласчета...“. Няма интернет, няма телевизор, няма ток дори, а те са щастливи!

Накрая няколко думи за

„религията“ на физиците.

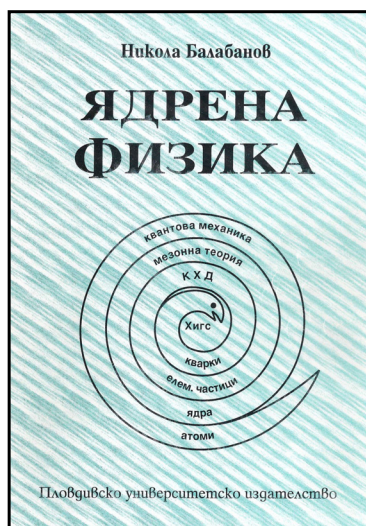
Както е известно, религията е светоглед, характерен белег на който е вярата в божествени сили или в някаква свръхестествена същност, създала и управляваща света. Основата на всяка религия е вярата в Бога. В нея нищо не се доказва. Бог е обект на рели-

гиозен култ.

Наука издига в култ знанията и доказването на тяхната истинност. „Божии закони“, които аз преподавам на студентите, представляват основните принципи на физиката и законите за запазване, органично свързани със свойствата на пространството и времето. Ние обожаваме Природата и сме готови да „обожествим“ всяко върхово постижение в нейното опознаване. Без да го издигаме в култ.

В излязлата преди десетина години книга на математика Амир Аксел уравнението на Айнщайн за гравитацията и развитието на Вселената е наречено „божествено уравнение“ – това е заглавието. „Божествени“ могат да бъдат наречени и уравненията за движение на Нютон, които представляват връх на математическо съвършенство и красота. Заслужават така да бъдат наречени и уравненията на Максвел, които обясняват огромното разнообразие от електромагнитни явления в света. Хевисайд ги нарече „царствени“, а Файнман смята, че като събитие в човешката история тяхното откриване е по-значимо от Гражданската война в Америка, водена през същото десетилетие.

Всяко постижение на физиката (и в науката въобще) е пореден връх в познанието. Когато се изкачваме, пред нас се разкриват нови хоризонти, нови върхове и тръгваме към тяхното овладяване. Нашата цел е истината, а компасът в търсенето ни е вярата в природните закони.

Официалният правописен речник и проблемите, свързани с дублетите и с употребата на главни и малки букви

Гл. ас. д-р Теофана ГАЙДАРОВА

Проблемите, свързани с **дублетността** и с нейното представяне в речника, на пръв поглед не занимават носителите на езика, а само изследователите. Но когато всеки се сблъска с правописа или произношението на думи, които са дублетни, може да не успее да прецени дали съответната словоформа е вярна. В ОПРБЕ на дублетността е обърнато особено внимание, като се търсят по-действени начини за осъвременяване на правописа чрез промяна в статута на някои категории дублетни думи. Съвсем правомерно са отпаднали както отделни думи, така и цели категории.

На стр. 141 в ОПРБЕ е посочено: „При наличието на дублетни форми дублетът, който не се препоръчва, е даден в курсив. В случаите, когато са равностойни, дублетите се изписват с един и същи шрифт.

Когато в словника са представени всичките форми на един дублет, след запетая и съюза **и** се посочва другият дублет. При азбучната подредба е възможно да не се повтори другият дублет, ако той следва непосредствено след първия и не са представени негови форми.

Думи, при които наред със слято се допуска и разделно писане, са отбелязани със звездичка.“

Във връзка с това, а и въз основа на задълбочени наблюдения определено мога да кажа, че ОПРБЕ е речникът с най-много дублети. Ще изброя и коментирам само някои от тях. В предните броеве на вестника вече стана въпрос за дублетите, свързани с променливо **я**, и за звездните дублети, тоест думите, при които се допуска слято и разделно писане, затова тук няма да ги споменавам.

Искам да обърна внимание на две категории думи, които в някои случаи са дублети, а в други – пароними. На първо място това са прилагателните имена на *-ичен* и *-ически*, *-стки*, като *авантюристичен* и *авантюристски*, *автоматичен* и *автоматически*, *агробиологичен* и *агробиологически*, *агрофизичен* и *агрофизически*, *агрехимичен* и *агрехимически*, *академичен* и *академически*, *алгебричен* и *алгебрически*, *анархичен* и *анархически*, *анахроничен* и *анахронически*, *аналитичен* и *аналитически*, *антисейзмичен* и *антисейзмически*, *антропологичен* и *антропологически*, *геофизичен* и *геофизически*, *геоморфологичен* и *геоморфологически*. Оставени са обаче само *драматичен* (липсва *драматически*), *епичен* (липсва *епически*), но са налични *лиричен* и *лирически*, *трагичен* и *трагически*, *трагикомичен* и *трагикомически*. Всички те са посочени като отделни словни единици и не е ясно дали са дублети или пароними. Все пак се наблюдава по-голям превес на прилагателните на *-ичен* (което е и абсолютно логично), освен в случаите, когато става дума за пароними.

Проблем представляват и прилагателните имена от типа на *ажурна*, *барабанна*, *диамантна*, *копячена*, *тебеширена*, *чорапна* и много други подобни, за някои от които не е ясно защо са представени точно така (има предвид например защо е *чорапна*, а не *чорапена*, след като второто определено се използва повече), и такива като *козуначена* и *козуначна*, които са явни дублети, но не са отбелязани, за *кожена* пък не е посочено, че е различно от *кожна*, и т. н. В НПРБЕ по отношение на тези думи цареше пълен хаос. Благодарение може би и на нашите критици в ОПРБЕ въпросните прилагателни са по-добре организира-

Гл. ас. д-р Теофана Гайдарова

ни. Всички са изведени с формите за мъжки, женски, среден род и множествено число (например: *копячен*, *копячена*, *-о*, *-и*). На много от тези прилагателни са поставени индекси 1, 2, но без обяснения на значението. Каква е разликата например между *козуначен*¹, *козуначена*, *-о*, *-и* и *козуначен*², *козуначна*, *-о*, *-и*, от една страна, и *копривен*¹, *-а*, *-о*, *-и* и *копривен*², *копривна*, *-о*, *-и*. Според мен, а и според тълковните речници при първите няма разлика в значението, докато вторите са очевидни пароними. В ОПРБЕ не могат да бъдат разграничени подобни случаи, защото на всички са поставени индекси, което ги уеднаквава. Същото е и положението при споменатите вече *житар* и *житар*, *копой* и *копой*, при които е написано само, че едните обозначават лица, а другите – нелица. В НПРБЕ беше отбелязано по-ясно, например: *копой* (лице), *копой* (куче), *копривен* (чорба), *копривна* (треска) и т. н.

Ще посоча някои такива проблемни думи, които са представени в ОПРБЕ: *белтъчена* и *белтъчна*; *бетонена* и *бетонна*; *брилянтена* и *брилянтна*; *жълтъчена* и *жълтъчна*; *козуначена* и *козуначна*; *яйчена* и *яйчна*; *елмазена* и *елмазна*; *кукурузена* и *кукурузна*; *теракотена* и *теракотна*; *теменужена* и *теменужна*; *сънена* и *сънна*, *кожена* и *кожна*, *костена* и *костна*, *пшеничена* и *пшенична*, *медена* и *медна*, *кръстена* и *кръстна*, *ленена* и *ленна* и много други подобни. При неяснота в значението е задължително да се използва тълковен речник.

В ОПРБЕ са въведени и някои нови дублети, които липсваха в НПРБЕ, отново без диференциация. Добре би било (казвам го за сетен път) и за тях да има приложение, което да улесни ползващите речника. Ще изброя само някои от тях: *азотсъдържащ* = *азотсъдържащ*; *акселбант* = *екселбант*; *апендицит* = *апендикит*; *бежешката* = *бежешком* (като дублети са посочени всички подобни наречия); *белка* = *бялка*; *белна се* = *бялна се*; *биогенеза* = *биогенезис*; *валцовам* = *валцувам*; *весна се* = *вясна се*; *весавам се* = *вясвам се*; *вземам*, *-не* = *взимам*, *-не*, **НО**: *завземам*, *обземам*, *навземам*, *съвземам*, *превземам*, *надвземам*; *забягна* = *забегна*; *надслов* = *наслов*; *съществуване* = *съществуване*; *войн* = *воин*, *войнство* = *воинство*, *войнски* = *воински*, **НО**: *войнствен*, *войнственост*; *всеослушание* = *всёслушание*; *разред* = *разряд*; *пришелец* = *пришълец*; *възпоменание* = *възпоменание*, *възпоменателен* = *възпоменателен* (липсва глаголът *възпоменавам*); *вълколак* = *върколак*; *галаобед*, *-и* = *галаобяд*, *-и*; *газгенератор* = *газогенератор*; *генотипи* = *генотипове*; *гергьовденче* = *гергьовче*; *глинести-песъклив* = *глинести-песъклив*; *господна* = *господня*, *господно* = *господне*; *грегориански* = *григориански*; *гръмове* = *гърмове*; *делна*, *-еш* = *дялна*; *десетък* = *десятък*; *джокер* = *жокер*; *джувка* = *джуфка*; *джиу-джиу* = *жиу-жиу*; *домошар* = *домашар*; *доня* = *дона*; *дремвам*, *-не* = *дрямвам*, *-не*; *друми* и *друмища*; *дъвкане* = *дъвчене*; *дървета* = *дървеса*; *езуит* = *йезуит*; *еклезиаст* = *еклесиаст*; *екстраверт* = *екстрроверт*; *екстраординарен* = *екстраординерен*; *екуменизъм* = *икуменизъм*; *емфие* = *енфие*; *ерихонски* = *йерихонски*; *еру-*

➔ От стр. 6

салимски = йерусалимски; желъд = жълъд; жития = житиета; жужане = жужене; закопчая = закопчя, откопчая = откопчя, разкопчая = разкопчя; теракот = теракота; сапунерка, сапуниерка (под тях е написано сапуниера); терлик = търлък; умиротворявам, умиротворя, умиротворителен = омиротворявам, омиротворя, омиротворителен; усреднявам, усредня = осреднявам, осредня; утрудвам, утрудя = отрудвам, отрудя; пожертвование = пожертвувание, пожертвователен = пожертвователен, пожертвователност = пожертвователност, **НО**: самопожертвование, самопожертвователен, самопожертвователност, себепожертвование, себепожертвователен; обед = обяд, обеда = обяди, два обеда, два обяда; четиресет = четиридесет, двайсет = двадесет и много други.

Глаголите *въплътявам* и *въплътчавам* са дадени един под друг, но няма разлика в значението, а и не са посочени като дублети. Същото се отнася и за *дезинфектирам* и *дезинфекцирам*, *топуркам*, *топуркане*, *тупуркам*, *тупуркане*, *озлобение* и *озлобление* и много други, изведени като различни словни единици. Не са представени като дублети, а са дадени като отделни речникови единици също *съпротивявам се* и *съпротивлявам се*; *унизявам* и *унижавам*; *унизя* и *унижа*; *прелъзвам* и *прилъзвам*; *премигвам* и *примигвам* и други подобни, а от справката в тълковния речник става ясно, че в значението им няма абсолютно никаква разлика. За *стъбло* и *стъбълце* се препоръчва писане с **ъ**, за *дебелостеблен*, *високостеблен*, *тънкостеблен* – писане с **е**, а като дублети са посочени *стеблен* и *стъблен*, *нискостеблен* и *нискостъблен*. В това отношение бихме могли да поставим множество въпроси, но явно е, че ОПРБЕ не ни дава категоричен отговор. Това означава, че дублетността е явление, което не е добре проучено и категоризирано. Промениите, които настъпват, трябва да бъдат изследвани и правописният речник да дава точни указания за актуалното състояние на нещата.

В речника са изведени и множество акцентни дублети, но ще посоча само два от тях: *произход* и *пройзход*, *структура* и *стру́ктура*. Подчертавам ги, защото доскоро беше задължително произношението на *произход* и *структура*.

Вече не са дублети *бусувам*, *закъпсувам*, *боботя*, *забоботя*, *избоботя*, *висшестоящ*, *затопуркам*, *мозаечен*, *люлчен*, *демагогски*, *спесимен*, *уборка*, *оправяя*; *впускам се*, *запускам*, *напускам*, *препускам*, *пропускам*, *спускам* (при *отпускам*, *отпушвам*, *разпускам*, *разпушвам* са дадени и двата глагола, без да са представени като дублети), *драскам*, *дращя*, *мотолева*, *смотолева*, *оверлог*, *насън* и други.

Правописен проблем е, че прилагателните от типа на *влакнест*, *жилест*, *люспест*, *кичест*, *глинест*, *чворест*, *тънкокръст*, *дупчест*, *лъчист* и т. н. са представени само с формата си за мъжки род. Те са прекалено много и биха могли да бъдат проблемни за пишещите, защото приличат на съществителните, които се членуват с двойно *т*, като например *свежест*, *прелест*, *милост* и под. Затова е добре да се даде тяхната парадигма *кичеста*, *-о*, *-и*.

Могат да предизвикат колебания и някои отглаголни съществителни като *ечене*, *мучене*, *репчене*; *лежане*, *мижане*, *мълчане*, *търчане*, *ресане*; *жужане* = *жужене*, *дъвкане* = *дъвчене*, *чешене* = *чесане*, *стригане* = *стрижене*, *стърчане* = *стърчене*, *сучене* = *сукане*, *ръмжане* = *ръмжене*. При някои от тях дублетността е съхранена, а при други е предпочетена едната форма, без това да отговаря винаги на речевата употреба.

Много добре е постъпено с абсолютно излишните дублетни форми като *свраче* и *сврачо*, *лисиче* и *лисичо* и т. н., но не е ясно защо е оставена дублетността единствено при *мече* и *мечо*. Всички останали са представени само с формата с *-е*, тоест *лисиче*, *свраче*, *лястовиче*, *птиче*, *кукувиче*, *гъше*, *паче* и т. н.

Разделът, посветен на **употребата на главните и малките букви**, е организиран традиционно. Новост е краткият, но достатъчен текст, обясняващ употребата на малката буква, но и в него не са включени нови правила.

Новост е, че главната буква е задължителна при употребата на личните местоимения в състава на учтивата форма.

Господине, моля Ви за съдействие.

Господине, моля за Вашето съдействие.

Господа, всички Вие допринесохте за нашия успех.

Колеги, Вашият проект е одобрен от Европейската комисия.

В НПРБЕ това правило съществуваше, но се отнасяше само до официални документи и бе отбелязано, че в художествената литература при подобни случаи се използва малка буква. В ОПРБЕ не е добре изяснено, затова трябва да приемем за задължително писането на главна буква във всички случаи на учтивост.

Новост е също така задължителното изискване с главна буква да се пишат съществителни, прилагателни имена и местоимения, които се отнасят до Бог, с изключение на случаите в т. 50.1. Струва ми се обаче, че тук има печатна грешка и че се отнася за т. 51.1., защото т. 50.1. не е свързана с думи, отнасящи се за Бог. Примерите показват, че правилото важи както за църковни, така и за светски текстове, което определено е новост.

Защото Ти си пазител на душите и телата ни.

Отче наш, Който си на небесата...

Вдигнал набожно взор към небесата, той приемаше благословия от нашия Спасител.

Христос е Син Божи и Богочовек.

И царството Му небесно не ще има край.

В християнството Светият Дух е едно от лицата на Светата Троица. (Неслучайно привеждам всички примери от ОПРБЕ, защото според авторите на речника, ако някои неща не са експлицитно обяснени, трябва да съдим за тях по примерите.)

В т. 51.1. е обяснено, че във фразеологичните съчетания съществителните Бог и Господ се пишат с малки букви. Например:

Не дай боже да се върне!

Пази боже, сяпко да прогледа!

Един господ знае кога ще свърши всичко това.

Здрав съм, слава богу.

Каква жена, боже мой!

Помогнете ми, за бога!

В НПРБЕ беше уточнен правописът на прилагателното *свети/света*, като се препоръчваше главна буква само в ограничен брой установени от културната традиция съчетания, като *Света Дева*, *Свети Дух*, *Света Троица*, или пък при назоваване на църкви, манастири, училища и други подобни институции (*църква „Свети Иван Рилски“*, *клиника „Света Екатерина“* и т. н.). Във всички останали случаи прилагателното *свети/света* и преводните *сан*, *санта*, *сент*, *сейнт* и други подобни се пишат с малка буква. В ОПРБЕ подобни указания липсват, което може би означава, че трябва да се ръководим по НПРБЕ.

Правописният речник е ВСЕОБЩ, за ВСИЧКИ българи и за изучаващите български език. Затова към него трябва да се подхожда изключително отговорно. Всякакви неточности, недоглеждания, пък били и те случайни, са абсолютно недопустими. Затова подобни речници се правят от голям екип висококвалифицирани специалисти и се изработват дълги години след наблюдения и задълбочени проучвания. Тъй като тези речници са за всички нуждаещи се и интересувачи се, задължително е и те да са максимално категорични, да не изискват специализирани познания от потребителите или правене на лингвистичен анализ, а недвусмислено и категорично да съветват и ръководят.

ГОЛЯМО ПРИЗНАНИЕ ЗА НАШ УЧЕН

Проф. д.пс.н. Веселин ВАСИЛЕВ

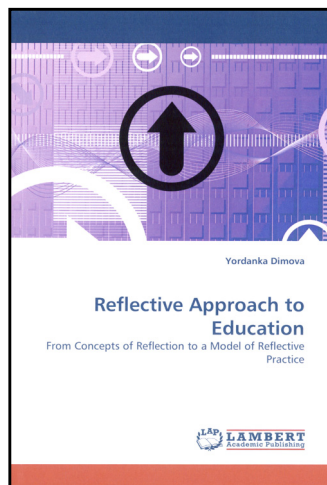
Наша колежка получи чудесно признание за свое научно постижение, което признание прави чест на целия университет. В московското списание „Рефлексивные процессы и управление“, което несъмнено е най-престижният специализиран печатен орган по рефлексивната проблематика, книгата на доц. д-р Йорданка Димова (катедра „Обща и неорганична химия с методика на обучението по химия“) „Reflective Approach to Education“ бе оценена високо в рецензия на най-авторитетния в света специалист по рефлексията, американския учен Владимир Лефевр.

Димова публикува книгата си на английски език, с което е направила своите новаторски идеи достъпни за заинтересованите чуждестранни колеги. Също така съобразително я изпраща в редакцията на реномираното списание, където я предават на големия учен, който отзивчиво и ласкаво я оценява. По-долу ще приведа основния текст на рецензията, а преди това ще представя научния и историческия контекст на това много почетно за нашия университет събитие. (За него научих с голямо закъснение, тъй като известно време не бях проследил новите броеве на списанието, а Й. Димова прояви присъщата си скромност и ми показа рецензията чак след една година.)

Доц. Й. Димова е достоен представител на една скромна научна традиция (така си я оценяваме ние, а чуждестранните учени – ако съдим по мнението на Вл. Лефевр – имат доста по-висока оценка), която се зароди преди двадесетина години в Пловдивския университет. Основоположници в изследването на рефлексивната проблематика в Пловдив бяха Веселин Василев и Азаря Джалдети (малко преди това, пръв в България, я разработи проф. Петър Николов в Благоевградския Югозападен университет). Възникна оригиналната концепция за праксиологическата рефлексия (В. Василев), която стана своеобразен български научен патент в тази проблемна област, а няколко млади специалистки по методика на обучението в ПУ я разработиха мащабно в своите дисертации, привнасяйки изобретателни и новаторски идеи и технологични прийоми, с които рефлексията беше изведена на попрището на широката обществена практика – основно образователна, комуникативна, управленска.

През 1990 и 1993 г. бяха публикувани два сборника, които освен първите в тази област в нашата страна бяха може би първите тематични сборници в нашия университет. В тях свои интерпретации на рефлексивната проблематика представиха не само психолозите (Р. Стаматов, В. Василев, М. Оракова), но и литератори (Кл. Протохристова, З. Козлуджов, Ат. Бучков), художници (Б. Дамянов), методици (Т. Влашева, Р. Танкова, Н. Топузов, Кр. Чичикова-Танева, Ц. Илиева), педагози (Р. Иванова, Ал. Линков), както и много колеги от други университети. Така рефлексията се превърна в интердисциплинарна и в национална проблематика. За един от тези сборници получих в частно писмо отзив от големия руски психолог акад. В. В. Давидов: „Вашият сборник е забележителен!“

Свои теоретико-приложни версии за рефлексивния подход в обучението създадоха В. Василев и Й. Димова (самият термин бе предложен от П. Николов, но пловдивските изследователи разгърнаха и операционализираха идеята в цялостна концепция). В своята дисертация (под ръководството на Елена Гергова) Й. Димова конструира по оригинален начин един особен дидактичен феномен – учебни задачи за рефлексия, с чиято помощ се експлицира и целенасочено се формира рефлексия над самото знание (при обучението по химия). В дисертацията на Теодора Коларова-Кънчева (под ръководството на Грозданка Ставрева) бе разработен цялостен технологичен модел за реализация на интелектуалната рефлексия при обучението по биология. В тези две разработки бяха положени основите на нова научно-приложна област – рефлексивните технологии в обучението в горния курс на училище, в която Пловдивския университет има неоспорван от никого приоритет (ако притежавах или пък не притежавах някои личностни черти, като нищо щях да изтъря тук едно „световен“).

Към разработките се присъединяваха и нови ентузиазирани колеги – доц. Ж. Райкова и гл. ас. Т. Чехларова, което придаде на „рефлексивното движение“ още по-комплексен характер и това също е черта от облика на Пловдивската психологическа школа на рефлексията, както я нарече проф. Л. Десев (психолого-методическа, бих уточнил аз).

По-късно проф. Веселин Василев защити голяма докторска дисертация, в която е разработен общ теоретико-приложен модел, в който систематизираните абстрактно-теоретични идеи за рефлексията се преобразуват

в приложни теории със среден обхват, чрез които тези идеи се свеждат до конкретни рефлексивни технологии, предназначени за широко приложение. Неговата книга „Рефлексията в познанието, самопознанието и практиката“ получи наградата на Съюза на учените в България за най-високо научно постижение в областта на хуманитарните науки за 2007 г. Новаторски и изобретателен опит да се технологизират личностната и интелектуалната рефлексия, както и да се разкрие тяхната връзка и взаимодействие направи в дисертационния си труд Иса Хаджалии (ръководен от доц. Т. Коларова и проф. В. Василев). Проф. Васил Милушев интегрира рефлексивната и синергетичната проблематика в общ подход при решаването на математически задачи (в голяма докторска дисертация и серия от публикации), а негови докторанти (както и докторант на доц. К. Гъров) прилагат рефлексивните идеи в методико-технологични разработки по математика.

Няколко думи за Владимир Александрович Лефевр: до 1974 г. като руски/съветски учен е работил в секретни секции на Академията на науките, където е създавал теорията за рефлексивната регулация на конфронтационните дейности (във военното дело, например стратегиите за „надлъгането“ на вражеските страни); след като емигрира в САЩ, е професор в Калифорнийския университет в Ървайн, а напоследък, изглежда, често се завръща в Москва.

Като поздравяваме доц. Й. Димова с чудесното признание, можем да си пожелаем повече колеги да изпитат подобно лично удовлетворение, а на университета – повече подобни събития, които поддържат неговия висок авторитет.

* * *

Yordanka Dimova. Reflective Approach to Education /
LAP Lambert Academic Publishing, 2011, 120 p.

Това е много важна и интересна книга. В първата ѝ част е дадено стегнато изложение и сравнителен анализ на основните съвременни концепции за рефлексивната теория. Й. Димова е успяла да разгледа и подхода на аналитичната философия, която изисква да се започне от ясното словесно описание на даден процес, преди да се започне неговата формализация, и руския подход, основан върху противоположния принцип: отначало се осъществява формализация, а след това се построява описание, но не на процеса, а на модела на процеса (*този подход е създаден от самия Вл. Лефевр още по времето, когато е разработвал рефлексията в СССР, преди да емигрира в САЩ, бел. м., В. В.*). Видимо желаем да подчертае интернационалността на проблема за рефлексията, тя е включила в своя анализ учени от различни страни: Джон Дюи, Лев Виготски, Владимир Лефевр, Георгий Щедровицки, Доналд Шон.

Джон Дюи, американски философ и психолог, по-голямата част от своите работи е посветил на проблемите на обучението, което е съществено за автора на рецензираната книга, насочено

Открит бе координационен център, който ще има директна връзка с ОИЯИ и CERN

На 10 април в катедра „Оптика и атомна физика“ на Факултета по физика и инженерни технологии бе открит национален координационен център по проекта **NICA (Nuclotron-based Ion Collider Facility)**, който се реализира в Обединения институт за ядрени изследвания (ОИЯИ) – Дубна, Русия. Целта на проекта е създаването на съвременен ускорителен комплекс и експериментални установки за провеждането на изследвания на фундаменталните свойства на барионната материя.

Тържественото откриване на координационния център стана в присъствието на ректора проф. д-р Запрян Козлуджов, заместник-ректора проф. д-р Невена Милева, преподаватели и представители на партниращи по проекта фирми. Центърът е изграден с дарение на стойност 10 000 долара, направено от Лабораторията по физика на високите енергии (ЛФВЕ), чийто ръководител е проф. Владимир Кекелидзе – доктор хонорис кауза на Пловдивския университет. Оборудван е с видеоконферентна и мултимедийна система, има и четири работни места с компютри, които ще се ползват

Гостите на откриването на центъра изпиха по чаша шампанско и проведоха конферентен разговор с ОИЯИ и CERN. Отдясно наляво: заместник-ректорът проф. Невена Милева, ректорът проф. Запрян Козлуджов, доц. Ваньо Чолаков и бизнесменът Никола Панчев

основно от студенти дипломанти и млади учени, работещи по този проект.

През 2009 г. беше подписан Протокол за провеждане на съвместни научни изследвания в рамките на проекта NICA между Пловдивския университет и ОИЯИ, изграден беше и научен колектив с ръководител доц. д-р Ваньо Чолаков от катедра „Оптика и атомна физика“, който през 2010 г. беше включен като равноправен член в Колаборацията NICA. Към

настоящия момент в ОИЯИ има седем възпитаници на ПУ, които наскоро защитиха дипломните си работи, а вече работят и върху своите дисертации.

По време на откриването беше осъществена конферентна връзка едновременно с младите пловдивски учени в Дубна и с проф. Кекелидзе, който се намираще в CERN. Проф. Козлуджов честити тази значителна придобивка за Факултета по физика и инженерни технологии и отново декларира своята

готовност като ректор да оказва подкрепа за фундаменталните науки в Пловдивския университет, чието развитие да се базира на сътрудничеството с ОИЯИ и други водещи научни институции.

Изграденият координационен център на първо място ще даде възможност на младите учени да представят в реално време своята научна дейност и да се осъществяват контакти с различни научни средища – основно с ОИЯИ и CERN, с които Пловдивският университет има договори за сътрудничество по определени проекти, чийто ръководител от наша страна е доц. д-р Ваньо Чолаков. На второ място – ще продължи изпращането на студенти и докторанти на специализация и на работа в различни сектори и групи в ЛФВЕ. И другият важен аспект от дейността на центъра – създаване на делови отношения с предприятия и фирми за съвместно проектиране и изработване на част от оборудването на ускорителния комплекс NICA.

Тильо Тилев

➤ От стр. 8

на към анализа на рефлексивния подход именно към обучението. Димова отбелязва, че макар Дж. Дюи недостатъчно ясно да отдели рефлексията от другите когнитивни процеси, неговите възгледи са важни за разбирането на рефлексията в практиката на обучението.

„Лев Виготски, руски психолог, рядко е споменавал термин на рефлексия в своя кратък, наситен с творчество живот – пише Димова. – Той не е писал статия, специално посветена на рефлексията. Но въпреки това неговата гледна точка върху този феномен заслужава специално внимание, тъй като тя играе определена роля в неговата оригинална концепция за формирането, развитието и дезинтеграцията на висшите форми на съзнанието, така наречените висши психични функции“.

Владимир Лефевр, психолог и математик. Авторът разглежда моите работи, свързани с въвеждането на понятията рефлексивна система, рефлексивна игра и с моделирането на рефлексивните системи с помощта на верига от технически устройства.

Георгий Щедровицки, руски философ. Представяйки неговата гледна точка, Димова подчертава, че Щедровицки счита за изходно при анализа на рефлексията понятието рефлексивен изход в ситуацията, когато се появява прекъсване на дейността. Рефлексивният изход съединява двата вида дейност, рефлексивната и рефлексивната. Рефлексията според Щедровицки това е връзка-

та в крайна сметка на два вида дейност.

Доналд Шон, американски философ, е разглеждал рефлексията като тип познание, като характеристика на професионалната практика и като обща интелектуална тренировка. Й. Димова посочва, че Шон е считал теоретичното знание не като единственото, което функционира в сферата на практиката. Съществуват практически знания, които могат да бъдат лични, ситуативни и т. н. Рефлексията е познание, което има свой собствен обект. И което е най-важно, рефлексията превръща имплицитното знание в експлицитно.

Обобщените резултати от своя анализ на рефлексията Димова представя в Таблица 1. (Таблиците са обемисти и неудобни за възпроизвеждане във вестникарски формат – бел. м., В. В.)

Във втората част на книгата авторката представя разработената от нея система от понятия, свързани с рефлексията. Тази система е приведена в Таблица 2. Тя представлява голям интерес, особено за специалистите, изследващи процесите на рефлексия в обучението.

Й. Димова великолепно познава литературата, свързана с изследването на рефлексията. В книгата се споменава огромно число източници (общо 218 – 78 на латиница и 140 на кирилица – бел. м., В. В.). Трябва да се отбележи, че голяма помощ ѝ е оказало познаването на статиите, публикувани в списание „Рефлексивные процессы и управление“, основано и редактирано от В. Е. Лепски.

Книгата на Й. Димова, ясна и дълбока, ще бъде интересна за философите, социолозите, психолозите и педагозите.

В. А. Лефевр, САЩ

ОТКРИХМЕ БИБЛИОТЕКА ПО ТУРСКИ ЕЗИК, КУЛТУРА И ЛИТЕРАТУРА

Развитието на университета предполага развитието и на цялостната му структура. Едно от най-важните помощни звена – Университетската библиотека, през последните години непрекъснато върви в посока напред и нагоре. Тук трябва да отбележим приноса на целия колектив начело с директора г-жа Милка Янкова.

Новата придобивка за студентите от Пловдивския университет е Библиотеката по турски език, култура и литература. Тя бе открита тържествено на 9 април 2013 г. от ректора проф. д-р Запрян Козлуджов, генералния консул на Република Турция Н. Пр. Шенер Джебеджи и ректора на Тракийския университет в Одрин проф. д-р Йенер Йорюк в присъствието на много гости – председателя на Общинския съвет арх. Илко Николов и представители на общинската администрация, дипломати, преподаватели и студенти.

При откриването проф. Козлуджов благодари за направиеното от турска страна и каза,

Проф. Запрян Козлуджов, Н. Пр. Шенер Джебеджи и проф. д-р Йенер Йорюк прерязват лентата при откриването на турската библиотека

че това е пример как трябва да се провежда културна политика.

Н. Пр. Шенер Джебеджи отбеляза непрекъснатото развитие на отношенията между двете страни, включително и в областта на образованието и науката.

Ректорът на Тракийския университет заяви, че връзки-

те с Пловдивския университет вече имат своите традиции, но с откриването на този център по тюркология те ще преминат на по-високо ниво. Университетите в Одрин и Анкара са двете академични средища в Турция, където се развива българистиката. Проф. Йорюк поиска от академичното ръководство да изпрати български лектор в

Одрин. От своя страна той дари на българските студенти учебни помагала, речници и художествена литература.

Своята визия за развитието на тюркологията във Филологическия факултет споделиха ръководителят на Катедрата по общо езикознание и история на българския език доц. д-р Станка Козарова и заместник-деканът доц. д-р Иван Чобанов.

Библиотеката се помещава в 331. стая на Новата сграда, а нейното оборудване и обзавеждане е реализирано от Генералното консулство на Република Турция в Пловдив и на Турската агенция за сътрудничество и координация към Министерския съвет. Библиотеката разполага с три компютъра, две мултифункционални устройства – принтер, скенер и копирна машина, като едното е с опция за работа на формат А3, мултимедия проектор, LSD телевизор, DVD плейър и климатизатор.

Тильо Тилев

Елена Топлева, студентка по филология:

В УНИВЕРСИТЕТСКАТА БИБЛИОТЕКА ИМА МАГНЕТИЗЪМ!

– Елена, четири години си в университета. Колко от академичното време – в Университетската библиотека?

– С годините се увеличи не само количеството часове в Университетската библиотека, но и количеството на прочетените книги. Това промени качеството на академичния ми живот.

– Книжният фонд и атмосферата правят някакво интересно и катализиращо партньорство. Съгласна ли си?

– Атмосферата е озаряваща. Знание, мъдрост, млади хора с различни интереси. И книгите! Не се сещам за по-приятно място за начинаещ филолог. Има магнетизъм.

– Количество информация ли дава присъствието в читалнята, или способ теорията да се вижда от различен ъгъл?

– Студентът отива с различни подбуди. Общото винаги е срещата със знанието от прочита.

– Университетската библиотека предлага две читални, в една има и кресла. Стигала ли си до усещане за нещо като reading in the bedroom?...

Елена Топлева

– Не смятам, че е възможно, и не съм виждала някой да си е полегнал... Добро хрумване за пауза, която понякога е нужна!

– И понеже май вкарахме книгата в спалнята, ти си споделяла във филологически разговори, че темата за еротиката на книгата като книга привлича интерпретативния ти интерес. Как успяваш да разerotизиращ толкова книжен фонд, който се открива в библиотеката?

– (Смее се.) Всяка книга привлича филолога, а и други читатели. Понякога само с външния си вид, но това те кара да я отвориш. С първите прочетени редове сме „съблекли“ палто. Винаги има интерес да докоснеш, да помиришеш, да разлистиш книга.

– Наблюдавали сме във времето студенти да подготвят изпитите си по групи. Привърженик ли си на груповото четене? На груповото подготвяне за изпит, на груповото четене...

– Имам резерви, но в определени ситуации е полезно и допринася за по-добро осмисляне на съдържанието.

– Какво артикулира книгата, когато читателят е насаме с нея?

– Читателят дава пълна свобода на въображението си. Живее в нейния живот между кориците ѝ.

Интервю на
Тенчо Дерекювлиев

Книга за Елисавета Карамихайлова – първия български ядрен физик

На 23 април – Световния ден на книгата и авторското право, в Пловдивския университет се състоя премиерата на книгата „Професор д-р Елисавета Карамихайлова – първият български ядрен физик“, чиито автори са Пенка Лазарова и проф. д.ф.н. Никола Балабанов. Заместник-деканът на Факултета по физика и инженерни технологии доц. д-р Желязка Райкова направи презентация на съдържанието на книгата.

В уводните си думи проф. Балабанов нарече срещата „урок по признателност“. Такава е и идеята на самата книга – да се отдаде почит на един голям учен и съвременен учител на цяла плеяда български физици, които продължават нейното дело.

Както е видно от заглавието, Елисавета Карамихайлова е български ядрен физик, работила е с някои от най-големите имена на световната наука. В Радиевия институт във Виена – с проф. Ст. Майер, проф. К. Пршибрам. Заедно с останалите жени изследователки от Радиевия институт – Елизабет Рона, Мари-

Доц. Желязка Райкова и проф. Балабанов при представянето на книгата

ета Блау, Берта Карлик, има възможност да се срещне с Мария Кюри в Париж, Ото Хан и Лизе Майтнер в Берлин.

Спечелва изследователска стипендия и прекарва четири години в Кавендишката лаборатория в Кеймбридж, чийто директор е Ъ. Ръдърфорд. По време на престоя ѝ в Кеймбридж работят и бъдещите Нобелови лауреати Дж. Чадуик, Дж. Кокфорд, П. Блакет, М. Борн, Е. Епътън. Среща се с Дж. Томпсън и други известни учени.

Има огромни заслуги за развитието на българската наука – през 1939 г. става първата жена университетски преподавател в България (факт, който е важен, защото по онова време жените преподавателки в Европа са единици). През 1945 г. се създава Катедрата по атомна физика в Софийския университет и Елисавета Карамихайлова е първият ѝ ръководител. През 1955 г. започва работа във Физическия институт на БАН, след като е принудена да напус-

не СУ. Тя е и първата българка професор.

И типично по български – забравена е в продължение на няколко десетилетия. Показателен е следният случай – преподавателка от Катедрата по атомна физика на СУ по време на специализация в Кеймбридж чула за първи път в живота си името на основателката на катедрата. Показали ѝ снимка, на която до лорд Ръдърфорд била нейната сънародничка д-р Карамихайлова.

Книгата „Професор д-р Елисавета Карамихайлова – първият български ядрен физик“ ни представя портрет на тази забележителна жена учен. Цялата ѝ съдба – нейното семейство, интересите, хората, с които работи, постиженията, учениците – всичко говори за една изключителна по своите мащаби личност. И наистина трябва да благодарим на авторите на книгата за това, че са ни представили тази личност в цялата ѝ колоритност.

Тильо Тилев

МЛАДИ ПРЕВОДАЧИ ОТ УНИВЕРСИТЕТА СЕ ПРЕДСТАВИХА ДОСТОЙНО В НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС

Студенти от Пловдивския университет спечелиха шест приза в национален конкурс за превод. Младите преводачи участваха в 14-ото издание на студентския конкурс за превод, организиран от специалност „Новогръцка филология“ (СУ „Св. Климент Охридски“), бакалавърска програма „Неоелинистика“ (НБУ), Дружеството на неоелинистите в България „Костис Паламас“ и Сдружението на преводачите в България. Конкурсът е насочен преди всичко към български студенти (бакалаври и магистри), изучаващи новогръцки език в български университети.

При бакалаврите за пре-

вод на проза Таня Младенова (*Български език и новогръцки език*) печели първа награда, а за поезия заема втора позиция. В категорията на магистрите Таня Младенова се класира на първо място за превод на поезия. Условието на конкурса позволяват студентите от бакалавърските програми да участват и с текстове, предвидени за студенти магистри.

Мария Ямболиева (*Приложна лингвистика – немски и новогръцки език*) е носител на втория приз за превод на проза сред бакалаврите. Ненко Вангелов (*Български език и новогръцки език*) – трети измежду отличените в

превода на проза.

Цветана Манджукова (*Балканистика*) е носител на втора награда в превода за поезия – магистри.

Конкурсът е анонимен, а преводите се оценявани от жури в състав: Атанас Сугарев (Сдружение на преводачите), проф. Стойна Пороманска, д-р Драгомира Вълчева, д-р Екатерина Григорова, д-р Мария Христова, ас. Нели Методиева.

„Преводът е предизвикателство, а работата в часовете по новогръцки език е катализатор за студентите“, каза преподавателят им гл. ас. Галина Брусева. Според нея бързата реакция на мисълта и усвояването на

синонимни конструкции са сред основните неща, които водят до успешни преводачески резултати. „Колкото повече четем, толкова повече знаем“, формулира гл. ас. Галина Брусева стратегията да се навлиза в изкуството на превода. Тя е на мнение, че това изкуство изисква широки социокултурни познания и тяхното присъствие у преводача му дава много по-големи възможности за ефективна работа върху съдържанието на преведения писмен текст или речева изява в устната комуникация.

„Пловдивски университет“

Областта Гора и непознатите „горани“

Гл. ас. д-р Меглена ЗЛАТКОВА

„Непознатата Гора“ е новата книга на доцент д-р Веселка Тончева, която беше представена на 28 март 2013 година в Пловдивския университет. След премиерата на филма „Гергьовден при гораните в Албания“ през септември 2012 година студенти от етнология клуб „Проф. Т. Ив. Живков“ и от специалностите „Етнология“ и „Социална антропология“, бяха и първите зрители на новия филм „Сватба в с. Шищавец“.

Заниманията на авторката – етномузиколог и етнолог от Института по етнология и фолклористика с етнографски музей към БАН – започват от Музикалната академия и се насочват към фолклора и синкретичната реалност на фолклорната култура. Веселка Тончева изучава живота на различни общности, някои от които са българите мюсюлмани от Тетевенския балкан, българските емигранти във Виена, българите от Голо Бърдо, които са представени в едноименна книга в две части и филм „Разбърканите нишки“, гораните в Албания, Косово и Македония. Именно на тях е посветена и последната книга и филми на авторката.

Областта Гора се намира в днешните държави Албания, Македония и Косово. И докато за косовските и македонските села има изследвания, албанските са все още недостатъчно познати. Има различни мнения за произхода на хората, обитаващи разделената Гора, но подхождат на етнология е да представи тяхната гледна точка към самите себе си и света около тях, затова ги нарича със самоназванията им „горани“ или

„нашенци“. „Нашенски“ е и езикът, който тези хора, живеещи в ситуация на билингвизъм, говорят и днес и който ги разграничава от обкръжаващото ги албанско население.

Веселка Тончева предприема няколко научни експедиции в планинските части на региона, за да изследва тази интересна общност, като първата от тях е през 2008 година. Следват нови завръщания за теренни изследвания на празничната и всекидневната култура, срещи с нови хора и задълбочаване на знанията за тези хора. На първия ѝ терен е поканена от спелеолога Алексей Жалов, следват още проучвания в рамките на проект „Културно-историческо и езиково наследство на „съседна“ България“ с ръководител доц. д-р В. Гешев от СУ „Св. Климент Охридски“ и самостоятелни завръщания в с. Шищавец, където наблюдава и документира традиционна сватба.

Съвтор на приложенията на книгата „Непозната Гора“, които съдържат интервюта, описания, нотирани песни и снимки, е Чими (Ндричим) Ука от с. Шищавец, студент по архитектура в УАГС – София, който е и медиаторът между нея и местната общност. Изследването ни разкрива един наистина непознат пограничен район на Албания, населен от славяноезични мюсюлмани, които имат общо и с други подобни общности, описани от авторката и населяващи областите Голо бърдо, Мала Преспа и Корчанско. Макар и да има прилики, Веселка Тончева разкрива спецификите на локалното, които поради затворения политически режим в Албания до голяма степен са

Сватба в с. Шищавец

запазили много елементи от традиционната култура.

В книгата се представят исторически сведения за областта, хипотезите за произхода на населението, както и динамичната съдба на живота на това население в различни държави и империи, информация за говора на гораните, за религията на общността – ислям – който се приема до XIX век, за криптохристиянството на това население, за проблемите на идентичността им в контекста на съвременните национални държави и др.

Във втората част гораните „заговарят“ за самите себе си чрез аспектите на традиционната култура. Направено е етноложко описание на календарната и семейната обредност, музиката и танца на селата Шищавец и Борье. Публикувани са интервюта, разкази, кратки словесни форми, както и песни, които се нотират и публикуват за първи път не само у нас, но и на Балканите. „Ние разбираме всички славянски езици, но си говорим нашенски“, казват гораните, а изследователката пък е усвои-

ла и говори диалектите на всички изследвани от нея общности и читателят може да „чуе“ техните думи.

Гораните са гурбетчии, още в Османската империя са известни майстори бозаджии и сладкари и дори и днес поддържат тази традиция – в Белград най-добрите сладкарници се държат от хора от областта. Основният им поминък е овчарството, което от средата на XIX век започва да запада, а оттам – и сезонните миграции, затова и те са заменени от трудова мобилност, свързана със занаята. И днес мъжете от областта работят в по-големите албански и европейски градове. Младите мъже от селото, работещи в чужбина, се завръщат всяко лято в него, защото там са техните годеници, които ги чакат да съберат пари и да вдигнат сватба. А месец август е месецът на сватбите, на празниците на селото и на събирането на разделените семейства. Именно сватбата е и в центъра на изследователския интерес, която ще бъде представена в следващата книга на авторката.

ЮРИДИЧЕСКИЯТ ФАКУЛТЕТ ОТНОВО Е НАЙ-ЗНАЕЩИЯТ

На 10 април във 2. аула на Новата сграда се проведе традиционно състезание „Аз знам повече“, организирано от Студентския съвет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Интелектуалното състезание цели да покаже знанията на студентите в области, различни от изучаваните, и се състоя за пети път. Тази година отново имаше изключителен интерес към състезанието, което наложи предварителен кръг за селекция на участниците. В него взеха участие повече от 120 студенти от университета, като бяха избрани 27 – по трима от факултет.

На 10 април аулата бе пълна с гости – студенти и преподаватели дойдоха на атрактивното състезание. Водещи по традиция бяха студенти от специалността „Актьорско майсторство за драматичен театър“, а също и Стефан Спасов – дългогодишен ководец на обичаното телевизионно предаване „Минута е много“. Той също зададе свои въпроси към публика-

Участниците, организаторите и част от журито след края на „Аз знам повече“

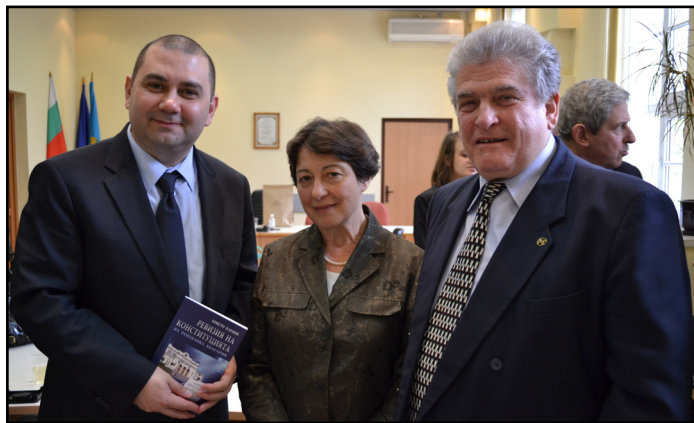

Премиера на Юридическа книга

На 19 април 2013 г. в Заседателната зала на ПУ се състоя представяне на книгата на гл. ас. д-р Христо Паунов „Ревизия на Конституцията на Република България“. На събитието присъстваха преподаватели от Юридическия факултет на Пловдивския университет, представители на различни институции в града и видни общественици.

Приветствие към автора отправи ректорът на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Запрян Козлуджов, като изрази личното си удовлетворение от високия професионализъм и всеотдайността, която д-р Паунов влага в преподавателската си дейност. Изтъкна още, че този фундаментален за българската правна доктрина труд е безспорно признание и за Пловдивския университет, доколкото негови възпитаници, сред които е и авторът на настоящото издание, успешно продължават своя професионален път, ставайки част от преподавателския състав на университета и защитавайки докторски дисертации.

Книгата „Ревизия на Конституцията на Република България“ бе представена от проф. д-р Емилия Друмева – дългогодишен преподавател по Конституционно право в Юридическия факултет на Пловдивския университет, а понастоящем и негов заместник-декан. Проф. Друмева обърна внимание на факта, че книгата представлява първото самостоятелно монографично изследване в българската научна лите-

Д-р Христо Паунов, проф. Емилия Друмева и доц. Кирчо Атанасов след премиерата на книгата

ратура върху толкова съществен въпрос – ревизия на основния закон в страната. Припомни още, че тематиката за промяната на една конституция е от постоянно актуалните за конституционната теория и практика, тъй като стабилността и предвидимостта на установената държавна организация и закрилата на основните права е призната ценност и промените в нея заслужават особено внимание. Сред безспорните достойнства и приноси моменти в книгата на гл. ас. д-р Христо Паунов „Ревизия на Конституцията на Република България“ проф. Друмева откри: изследването на богат емпиричен материал – *Стенографските дневници на VII ВНС*; хронологичното проследяване на осъществените досега четири поправки на Конституцията на Република България, както и на иницирираните, но несъстояли се такива; разглеждането на въпроса за възмож-

ността да се упражни конституционен контрол върху Закона за изменение и допълнение на Конституцията, както и за пределите на този контрол, и не на последно място – формулираните предложения *de lege ferenda*, съставляващи една добра основа за бъдещо нормативно усъвършенстване на материята, свързана с ревизията на основния закон. Накрая проф. Друмева изрази задоволството си от дългогодишната съвместна преподавателска работа с автора.

Изказвания направиха г-н Георги Петров – председател на Административния съд – Пловдив, г-жа Наташа Ценева – заместник обществен посредник на Община Пловдив, и д-р Петрония Карамитрева – председател на Областния съвет на Българския червен кръст – Пловдив. Те поздравиха д-р Паунов за проявения професионален кураж и му пожелаха

нови творчески успехи.

Особено емоционално бе словото на доц. Кирчо Атанасов – доктор хонорис кауза на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и дългогодишен директор на Образцовата математическа гимназия „Акад. Кирил Попов“ – Пловдив. Доц. Атанасов пренесе гостите на събитието в ученическите години на Христо Паунов, който още тогава се е откроявал с будна съвест и високо чувство за справедливост и морал – все качества, гарантиращи добросъвестност и прецизност при разработването на представения труд.

Гл. ас. д-р Христо Паунов изказа специални благодарности към проф. д-р Емилия Друмева, чието задълбочено и аналитично научно ръководство е благоприятствало за написване на дисертационния труд на автора, на който е стъпила и книгата „Ревизия на Конституцията на Република България“, както и към семейството си, което безусловно го е подкрепяло в трудните моменти, съпътствали създаването на подобен фундаментален труд.

Книгата „Ревизия на Конституцията на Република България“ на издателството за правна литература „Феня“ може да бъде намерена на всички щандове в книжарниците, в които се предлага специализирана правна литература.

Радослава Янкулова – докторант по конституционно право в ИДП при БАН

➤ От стр. 12

та и раздаде награди от името на предаването.

Сред специалните гости на състезанието бяха ректорът на ПУ „Паисий Хилендарски“ проф. д-р Запрян Козлуджов, преподаватели от висшето училище, представители на студентските съвети на МУ – Пловдив, УХТ, ТУ – София, Филиал Пловдив, ЕКИУ и Бургаския университет „Проф. Асен Златаров“.

Състезателите бяха оценявани от компетентно жури, което обичайно е съставено от деканите или заместник-деканите на факултетите победители от предходната година. Тази година то бе в състав: проф. д-р Дарина Зиновиева – декан на Юридическия факултет; проф. д-р Балик Джамбазов – заместник-декан на Биологическия факултет; доц. д-р Иван Русков – Филологически факултет; гл. ас. Диана Дакова – Факултет по физика и инженерни технологии; Анелия Дакова – бивш председател на Студентския съвет към ПУ „Паисий Хилендарски“, създател на състезанието и настоящ асистент във

Факултета по физика и инженерни технологии; Анна Генова – настоящ председател на Студентския съвет към ПУ „Паисий Хилендарски“.

Самото състезание се проведе в три кръга. В първия кръг участниците имаха на разположение по една минута, за да отговорят на един въпрос от факултет (с двояк отговор). След него по традиция бе *въпросът на ректора* – бонус въпрос за участниците. Във втория кръг всеки отбор трябваше да отговори на по три въпроса с различна трудност – лесен, среден и труден по избор, като нямаша право да избират въпроси от собствения си факултет. След този кръг отново последва бонус въпрос – *въпросът на председателя на Студентския съвет*. До последния, трети кръг достигнаха трите отбора с най-много точки. Там те трябваше да решат две логически задачи, като отборът, дал първи верен отговор, заема първото място, а при грешен отговор – директно трето място. Най-бързи и точни бяха представителите на Юридическия факултет, като с това заслу-

жено спечелиха първото място. На второ и трето място се класираха отборите на Филологическия и Биологическия факултет. В миналогодишното състезание победители отново бяха студентите от Юридическия факултет, а през 2011 г. те бяха на второ място.

Всички участници получиха награди – книги и подаръчни комплекти, осигурени от спонсорите – АПАО, издателствата „Хермес“, „Сиела“, „Бард“, „Колибри“ и „Летера“, а заелите първите три места получиха и парични награди, осигурени от Студентския съвет. За отбора, класирал се на първо място, „Сосиете Женерал Експресбанк“ също осигури дебитни карти със сума бонус за тях.

Между кръговете бяха задавани въпроси и на публиката, като за правилен отговор гостите получаваха за награда книга. Състезанието протече емоционално и забавно и за участниците, и за гости, и за организатори.

„Пловдивски университет“

Южнославянско парти на филолози

Тенчо ДЕРЕКУВЛИЕВ

Вечер на сръбския и хърватския език за пореден път организираха наскоро студентите от специалността „Славянска филология“ заедно със свои преподаватели. Културата на двете страни видяха присъстващите в аудио-визуален вариант. Студентите рецитираха стихове, играха театрален етюд и показаха темпераментна нагласа към изучаваните от тях южнославянски езици.

Музикалният ритъм беше динамичен, а студентите получиха забележимо артпартньорство и от своите преподаватели. Лекторът по сръбски език Дарка Хербез заяви пристрастието си към музикалните ритми и караоке изяви. Ана Васунг от Загребския университет показва артталант и двете преподавателки загатнаха, че способностите и емоционалните изблици от студентството по всяко време може да бъдат

Част от културната програма

включени в действие.

И български хора в различни размери завъртяха студентите слависти, съчетали южнославянското настроение.

Как се чувстват в Пловдив и какво се случва в преподаването на сръбски и хърватски, за „Пловдивски университет“ споделиха преподавателите Дарка Хербез и Ана Васунг.

Дарка Хербез: Удоволствие е да се работи със студентите

През академичната 2011/2012 дойдох в ПУ „Паисий Хилендарски“ като лектор по сръбски език. Студентите показват голям потенциал за успешното овладяване на езика. Целта ми е да усвоят способностите за правилно устно и писмено изразяване и да се запознаят със сръбската граматика. Развиваме теорията и практиката, като обръщаме особено внимание върху сложностите в изучавания материал, за да бъдат адаптирани към спецификата на университетския курс. Използват се диалогът, монологът, текстовият метод и методът на демонстрацията. За да бъдат повишени комуникативните способности на студентите, включваме в действие граматични, лексикални, стилкови и други варианти в говорната и писмената практика. Освен това студентите разширяват своите знания за националната култура на сръбския народ. Използваните аудио-визуални средства подпомагат обогатяването на лексикалните познания и усъвършенстването на уменията да се употребява практически езикът. Степента на усвояване се проверява чрез различни изпитни форми, а проблемите, които се срещат при изучаването на сръбския език, са в областта на фонетиката и правописа.

Преподаването на родния език като чужд е специфичен процес, изискващ различни подходи. Важно е, че студентите имат желание и усвояват концентрирано материала. Да се работи с тях, е удоволствие. Надявам се, че поне малко ще ги доближи до своята страна и език. И с това да им помогна за постигането на тяхната цел в специалността, която са избрали.

OPEN STUDENT FEST

От 13 до 18 май за шеста поредна година се провежда Open Student Fest. Това е най-големият студентски фестивал на Балканите, организиран съвместно от всички студентски съвети на висшите училища в Пловдив. Всяка година през месец май студентите подготвят този фестивал за колегите си, като за тях осигуряват специални намаления в различни магазини, заведения, книжарници и т. н. По време на фестивала специално за студентите на град Пловдив се провеждат и различни културни мероприятия. Всяко издание преминава под различно мото – през тази година то е „Пловдив – кандидат за европейска столица на културата през студентските очи 2019“. По традиция специално за фестивала се изработват и продават гривнички на символична стойност – 1 лв. Те осигуряват намаленията по време на фестивала, а също и безплатен вход по различните мероприятия. Гривниците се продават пред висшите училища, а също и пред пощата на площад „Централен“ в Пловдив. Тази година всички приходи от продажбите на гривниците ще отидат за закупуване на животоспасяващи лекарства за децата с онкологични заболявания в отделението по детска онкохематология в Пловдив към УМБАЛ „Св. Георги“, обслужващо болни деца от цяла Южна България. Миналата година по този начин бяха събрани повече от 8000 лв., предоставени за изграждането на сензорна стая за децата в Помощ-

На стр. 15 ➔

Ана Васунг: В Пловдив се чувстваме като вкъщи!

За летния семестър на тази академична година пристигнах с изследователска стипендия в Пловдив и по покана на доц. д-р Славка Величкова започнах да водя упражнения по хърватски език на студентите по славянска филология. Досега не съм преподавала родния си език като чужд и в началото търсех подходи, с които да заинтригувам студентите. С тяхна помощ уточнихме какво би им било интересно в езиков и културен аспект. Приятно съм изненадана от тяхното силно любопитство, мотивираност и въпроси. В часовете тълкуваме културоложки теми (странознание), за да могат студентите да опознаят страната, чийто език изучават. В лингвистичен план акцентът е върху разликите между сръбския и хърватския език.

Драго ми е, че имам възможността да представя своята страна в България, за да задълбочим българо-хърватските контакти. Пловдив е град, в който всеки чужденец може да се чувства като вкъщи. Тук създадох приятелства за цял живот. Е, ако можеше да остана още!...

Три златни медала от фолклорен конкурс спечелиха студенти от Университета

По първа пролет (22 – 24 март) Стара Загора бе домакин на националния фолклорен конкурс „Орфеево изворче 2013“. Тазгодишната надпревара бе особено оспорвана. Участваха близо две хиляди ученици и младежи от всички краища на страната.

Статутът на „Орфеево изворче“ дава възможност за изява на даровити ученици и студенти.

В професионалната група мерят сили възпитаници на музикални училища, вузове и академии. Три първокурснички от Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ (специалност „Музика“) – Камелия Ванчева, Веселка Христова и Лилия Станчева, спечелиха златните медали. Те се състезаваха с много добри

Нашите млади изпълнителки, които спечелиха златни медали от фестивала „Орфеево изворче“

изпълнители от АМТИИ – Пловдив, СУ „Св. Климент Охридски“, Югозападния университет – Благоевград, Варненския свободен университет и др.

Когато Камелия, Веселка и Лилия запяха, председателят на журито забрави, че не

трябва да бъде пристрастен, стана и със собствения си фотоапарат направи серия снимки.

Ето какво заяви при награждаването председателят на журито Снежана Колева: „Поклон пред момичетата от ПУ „Паисий Хилен-

дарски“. Очевидно с тях се работи много професионално. Тринадесетото издание е своеобразен връх в историята на конкурса – не само по мащаб, но и като високо музикално ниво. Златните медали са атестат за успеха на младите изпълнителки. Те са и признание за педагогическата методика на техния преподавател по народно пеене г-жа Станка Даутовска, за нейния професионализъм и всеотдайност“.

На 16 май студенти от класовете на Станка Даутовска – народно пеене, Георги Найденов – гъдулка, Апостол Маронов – тамбура, и корепетитор Даниела Маринова имат концерт в 1. аула на Пловдивския университет.

„Пловдивски университет“

OPEN STUDENT FEST

➔ От стр. 14

ното училище „Стефан Караджа“. По време на фестивала ви очакват възстановки на бойни сцени, студентски изложби, междууниверситетското интелектуално състезание „Аз знам повече“, състезания по боулинг, картинг и пейнтбол, специални постановки на студентите от специалност „Актьорско майсторство за драматичен театър“ – трети и четвърти курс на ПУ „Паисий Хилендарски“, конкурсът „Мис и Мистър Академика“, който всяка година събира повече от пет хиляди души на Античния театър, много партита и положителни емоции. Самият фестивал бе открит на 13.05.2013 г. със студентска щафета на Гребната база.

Подробности по програмата и събитията, а също и специалните гривнички можете да намерите пред висшите училища или при студентските съвети към тях.

Отлично представяне на вокалистите от специалностите ПОМ и ДПИИ

Мариана Митева

Читалище „Родолюбие“ в Асеновград на 7 април 2013 г. бе домакин на един нов и нетрадиционен конкурс, наречен „Букет“ – със седем категории от областта на литературата и изкуствата. Голямото фоайе оживя с експозициите и колорита на творбите на малките художници от различни клубове в областта, два оригинални и стойностни триптиха на студентка от АМТИИ, със серия от интересни фотографии, експонати на приложни изкуства и стари занаяти, литературна колекция от началото на миналия век.

Сценичните изяви, които продължиха повече от дванадесет часа, бяха открити от речитатори и поети на различни възрасти, които представиха свои авторски творби.

След тях микрофоните бяха превзети от участниците в най-конкурентното направление – на музикалното изкуство. На сцената се извиха повече от петдесет певци и инструменталисти, които бяха изслушани и оценени от компетентно шестчленно жури от хабилитирани преподаватели.

Журито присъди четири специални награди на участниците от Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Студентките от класа на Станка Даутовска получиха две награди:

- Димитрийка Желязкова – за най-колоритно и артистично представяне на български фолклор;
- Теодора Стефанова – за оригинално сценично изпълнение на гръцки песни.

Класът на Силвия Ненкова бе успешно представен от:

- Добромира Димитрова;
- Дончо Борисов, който получи специална награда за най-добро изпълнение на българска народна песен (за мъжки глас).

Извънредна награда за най-артистично представяне на песни от поп жанра бе присъдена на Виктор Желязков от ДПИИ, с вокален педагог ас. Мая Бошева.

С първа и втора награда бяха отличени Неждат Закиров и Тюркян Сюлейман – бивши студенти, завършили ДПИИ и ПОМ и вече успешно реализирани специалисти.

Нека поздравим талантливите ни певци и техните преподаватели по случай новите им отличия и нека щафетата на наградите да продължи и в бъдеще!

ОТ УНИВЕРСАЛИЗЪМ НА РАВЕНСТВОТО КЪМ УНИВЕРСАЛИЗЪМ НА РАЗЛИЧИЕТО

Упадък и преобразуване на претенцията за представителство при интелектуалците¹

Йоханес ВАЙС

Отказът от претенцията за представителство (или от фикцията за представителство) на интелектуалците се радикализира в значителна степен през последните десетилетия, и то най-вече в кръговете на една неортодоксална, дори решително антиортодоксална левица. Това се случи очевидно под влияние на нови интелектуални течения – на постмодернизма като цяло и на постструктурализма, постколониализма и някои феминистки ориентации в частност.

Радикализирането засягаше две допускания, които са свързани с две много различни, но все пак зависещи едно от друго понятия за „репрезентация“. От една страна, принципно беше поставено под въпрос това, че изобщо би могло да съществува нещо като една истинна, т.е. всеобщо задължителна репрезентация на действителностите (а това ще рече на социално-икономическите реалности или на обстоятелствата, свързани със страдания, потребности и интереси), а от друга страна, твърдеше се, че представата за един „субект“ като създател, носител или адресат на такива истини се е оказала анахронична или незащитима; така че интелектуалците не биха могли да говорят и действат в смисъла на тези истини дори само по отношение на и за самите себе си, т.е. от *собствено* име, камо ли пък от името на другите. (Обсъждане и остра критика на този „нерепрезентативен речник“ – преди всичко на Фуко и Делюз – може да се види при Спивак. Съмнително е обаче дали това обсъждане предава коректно техните позиции; те очевидно са по-диференцирани. При Фуко си струва да се обсъди концепцията за „специфичния интелектуалец“, а при Делюз – обстойните рефлексии, които той посвещава на „застъпника“ и особено на необходимостта от застъпник при „левицата“: „Левницата се нуждае от индиректни и свободни застъпници, а не от „фронтални“ такива, както десницата, но също така не и от онова, което е било дискредитирано от комунистическата партия под смешното име „сподвижници“.)

Ясно е, че подобно радикализиране, независимо доколко е логически последователно и убедително, подкопава из основни социалната позиция и възможностите за политическо (т.е. засягащо *res publica*, общите дела) въздействие на интелектуалците, и то далеч отвъд онези следствия, които произтичат от отказа от допускането за предзададени и общовалидни истини. Във връзка с това упадъкът на публичното значение и ролята на интелектуалците (изобщо) би било просто следствие от разпада, извършващ се по вътрешна необходимост, на всяка претенция за представителство, независимо как тя се разбира и легитимира.

Дали обаче наистина си имаме работа със задължително следствие? И дали по-скоро не става дума за обичайната склонност на самите интелектуалци (а и на социологията) при разочарование от принципно съмнителни и при всички случаи силно преувеличени претенции и свързаните с тях очаквания да се реагира с отказ от *всички* претенции и очаквания? И какво би станало, ако интелектуалците съвсем не биха могли да се ограничат до това да говорят и действат единствено от собствено име, а – дори само заради съхранението си като интелектуалци изобщо и като „публични социолози“ в частност – следва да правят това и от името на други хора? И че при определени условия те все още са в състояние да го правят, при това по един добре обосноваван, политически силно желателен и дори абсолютно неизбежен начин?

* * *

Говоренето и действието, които представляват Другого, са по необходимост амбивалентни. Представяваните могат да бъдат лишени по този начин от онова, което собствено им принадлежи, да бъдат „снети“ във всеобщност и да бъдат инструментализирани за нейните цели; с помощта на такова идеологическо покривало дори би могло да бъдат инструментализирани за частните цели на онези, които ги представляват. Дискредитираната претенция за представителство от страна на интелектуалци е действала в посока инфантилизиране на представяваните не само *de facto*, макар и в противоречие със съпровождащата я реторика, но и по необходимост, т.е. в съответствие със съвсем експлицитното си оправдание и вътрешна логика.

Всяка принципна критика на отношенията на представителство по правило започва тъкмо с тази възможност за злоупотреба. Но такава принципна критика пак по правило не си дава сметка, че много често представителството е единственият или единствено ефикасният начин, който *изобщо* прави социално забележимо и действено най-собственото и своеобразното на определени хора или групи. Обстоятелството, че някакви хора с волята и съзнанието си се застъпват за други, говорят и действат от тяхно име и едва по този начин правят възможно за тях самите да възприемат – а това ще рече: да опознаят, усвоят и поемат – предпоставките и свободните пространства за действие от собствено име, всичко това не е просто мисловна възможност, извлечена от абстрактни и чужди на света построения, а е безспорно установено емпирично познание. Интелектуалците винаги са спадали и все още продължават да спадат, и то с растяща необходимост, към онези, които разбират и практикуват представителството по този начин.

Проф. Йоханес Вайс –
доктор хонорис кауза на ПУ

* * *

В заключение бих искал да резюмирам и да изясня в няколко пункта онова, което имам предвид, което предпоставям и което извличам във вид на отворени въпроси чрез тези разсъждения:

1. Дори тогава, когато интелектуалците – разбрани като открояващи се и ориентирани към въздействие протагонисти на публичното разсъждение, говорене и действие – действат изцяло „на собствена сметка, без подсигурирност чрез предполагаеми несъмнености“ (Фобруба), остава конститутивна представата – както в собственото им възприятие, така и във възприятието на другите, – че те правят това, като в същото време представляват други хора и групи, макар и не човека и човечеството изобщо.

2. Тази представа е тясно свързана, макар и не по необходимост, с публичното говорене като такова, доколкото „публично“ означава не само мястото, а – като *res publica* – то означава и предмета на такова говорене и действие.

3. „Интелектуалци“ се наричат хора, които с особена интензивност и дълготрайност ползват своя интелект, т.е. разума си като „способност на всеобщността“ (Хегел), по отношение на *res publica* и публично представят информация, като говорят и пишат, относно тази интелектуална дейност и резултатите от нея.

4. „Общите дела“, за които интелектуалците се грижат по този начин, могат, но съвсем не е задължително да засягат по един и същи начин всички хора или всички членове на даден колек-

¹ Откъс от лекцията на проф. д-р Йоханес Вайс, доктор хонорис кауза на ПУ, изнесена в Пловдив на 26.03.2013 г. пред студенти от Философско-историческия факултет.

Бележити учени

Александър Пешковски

Александър Матвеевич Пешковски е роден на 23 август 1878 г. в град Томск, Западен Сибир.

Представител е на Московската лингвистична школа. Научните му изследвания са в областта на синтаксиса и методологията на преподаване.

През 1914 г. излиза основното произведение на автора – „Русский синтаксис в научном освещении“, в което са изложени принципите на създадената от него формална граматика. Пешковски развива учението за граматичните средства на езика, за видовете значения.

Според него теоретична основа на синтаксиса е науката за изречението. Като гла-

вен признак на изречението се определя категорията „сказуемост“ („предикативност“). В понятието „сказуемост“ се включва и интонацията – главен фактор при оформянето на ритмично-мелодичния строеж на изречението. Пешковски разглежда интонационната граматика като особен клон на граматиката.

При класифицирането на частите на речта предлага да не се делят думите на разреди, а да се обединят в групи с еднакво формално значение. Съобразно с горния принцип въвежда категорията „състояние“, в която влизат думите с безлично-предикативна функция в руския

Александър М. Пешковски

език – категория, която и до днес е предмет на оживени дискусии в русистиката.

Значението на Пешковски

като методист е не по-малко от значението му като езиковед. Той се занимава с въпросите на обучението на деца и възрастни. Издава редица учебници по руски език. Още през 1914 г. излиза книгата му „Школьная и научная грамматика – опыт применения научно-грамматических принципов к школьной грамматике“. Този факт в значителна степен допринася за развитието на филологическата наука в гимназиалния курс.

През 1929 г. Пешковски е участник в руската делегация на Първия международен славистичен конгрес.

Енчо Тилев

➔ От стр. 16

тив. Общото или универсалното може да се съдържа по-скоро тъкмо в това да се застъпиш за правото на особеност или единичност (сингуларност) на определени хора или групи. Тъй като това право – като право на различие – е също толкова универсално, колкото и правото на равенство.

5. Публичното застъпничество, говоренето и действието за други хора с оглед на това, с което те са своеобразни или дори единични (сингуларни), не е противоречиво само по себе си, не е противоречиво и за интелектуалците (като такива, които при това си служат най-вече с разсъдъка си). Според бележката на Гадамер немската дума „vertreten“ (представявам) етимологически е тясно свързана с „verstehen“ (разбирам). Едно представителство, което не иска да неутрализира Другия / Другата в неговата / нейната Другост или да ги снее в нещо всеобщо, а да ги признае и направи силни тъкмо в нея, би трябвало на практика да си служи не с единствения разум, говорещ истинно по един и същи начин на всички, а с *разбирането*.

6. Докато интелектуалците от стария тип („всеобщите представители“) са могли да видят легитимността на претенцията си за представителство в един *универсализъм на равенството*, то интелектуалците от новия тип трябва / могат да се позовават

От универсализъм на равенството...

на един също толкова „модерен“ *универсализъм на различieto*: те представляват частичното или единичното, съответно определени хора или групи в тяхната частичност / единичност не само като такива, т.е. в безкрайното им разнообразие или произволност, а като едно универсално право, ограничено от равното право на всички хора.

7. Това – винаги конкретно проявяващо се – частично или единично на представяваните неизбежно изисква интелектуалците от нов тип (за разлика от предишните) да са запознати отблизо с него и непрестанно да се уверяват в тази своя запознатост. В тази посока се движат релевантните обсъждания на Спивак, на Колинс, а също и издигнатото още от Грамши изискване за „embeddedness“ („вграденост“). Без съмнение обаче е твърде спорно дали универсалното директно произтича от общуването с частичното; по-скоро тук е нужно движение в херменевтичен кръг – доколкото представяване означава разбиране!, – в хода на което трябва да се установи как частично и универсалното взаимно се изискват и ограничават (съответно как частичното може да бъде универсализирано, и обратното).

Този по мое мнение много важен пункт се нуждае от понататъшно изясняване. Би трябвало да стане дума за изклю-

чителните способности, които интелектуалците трябва да притежават, за да постигнат това, но също и за контрирация въпрос дали пък едно твърде силно социално, комуникативно и емоционално „вграждане“ не би им попречило да изпълнят задачата за опосредяване между частичното / единичното и общовалидното. Очевидно с това е свързан и въпросът дали едно представляващо някое действие, което се извършва от самата засегната група или пък от един непосредствено засегнат човек, винаги е по-убедително и по-ефикасно, отколкото идващото „отвън“. Че това далеч не е саморазбиращо се, се вижда например при представяването („асистирането“) на хора, неспособни сами да вземат решения, но също и в случаите с представителството пред съда, а дори и при политическото парламентарно-демократично представителство.

8. Тези разсъждения могат да изглеждат твърде „конструирани“, но аз смятам, че те се подкрепят от голяма доза очевидност. Няма нито логическо, нито фактическо противоречие в това, че интелектуалци, които говорят от своя най-интимен, дори роден от дълбока самота опит, се застъпват с изключително разбиране и убедителна сила за най-собственото, не-неутрализируемост, дори не-представляемост на други хора и техния начин на

съществуване – така че самите тези хора в по-близко или по-далечно време да са в състояние да се справят сами.

(С една спонтанна реакция, предизвикана от прочитана на „Отделният човек и неговата собственост“ на Макс Щирнер, младият Енгелс пише до Маркс на 19.11.1844 г.: „Онова, което е истинно в „доведения до крайност“ егоизъм на Щирнер, трябва да приемем и ние. Без съмнение има истина в това, че трябва първо да превърнем нещо в наше собствено, егоистично дело, преди да можем да направим нещо за него – че в този смисъл ние следователно, независимо от каквито и да е материални надежди, сме комунисти от егоизъм, искаме да сме хора, а не просто индивиди, от егоизъм“. Нататък Енгелс говори за това, че трябва да се изхожда от „емпиричния индивид от плът и кръв“, за да „се издигнем от него до, човека“. Следи от това предизвикателство, идващо от Щирнер, могат да се открият и в „Немска идеология“ – но какво стана от всичко това?)

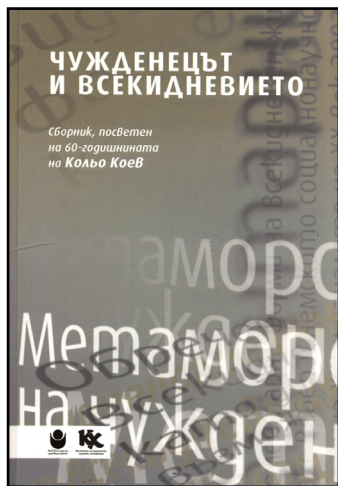
Възможно е задачата да говориш или да се застъпваш в този смисъл за *определени* Други да се реализира по-успешно от литературната, отколкото от научната, „теоретичната“ интелигенция – но и това остава един от откритите въпроси.

Превод от немски език:
доц. д-р Светлана Събева

Юбилеен сборник, посветен на социолога проф. Кольо Коев

Премиерата на сборника „Чужденецът и всекидневието“ се състоя на 19 април в 16. аудитория. Тя бе организирана от Института за критически социални изследвания и катедра „Социология и науки за човека“ към Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Изданието е от типа *liber amicorum* – от *лат.* книга от приятелите. Тя е посветена на 60-годишнината на един от най-изтъкнатите социолози у нас и настоящ преподавател в ПУ „Паисий Хилендарски“ и Нов български университет и главен редактор на списание „Социологически проблеми“ – проф. д.с.н. Кольо Коев. Академичната общност го признава за една от най-мащабните фигури в българската социология. Затова и съставянето на сбор-

ника е жест на признателност от страна на приятели, колеги, докторанти, които са повлияни от работата на проф. Коев през последните 30 години.

Статиите в сборника са свързани с теми и автори, които занимават видния социолог през годините. В тях се

засягат социологическата релевантност на феноменологията, социологията на всекидневния живот и на публичността, етно-методологията, методологическите проблеми на социологическото познание, както и граничните полета между социология и философия, социология и история, социология и културология. Представят се и класиците на социологията и философията – Георг Зимел, Макс Вебер, Алфред Шутц, Валтер Бенямин, като самият проф. Коев е преводач на академичните трудове на голяма част от изброените именити учени.

Със свои трудове в сборника участват повечето от най-емблематичните имена на българската социология и хуманитаристика, както и двама световноизвестни учени, удостоени с почетното звание „доктор хонорис кауза“ на ПУ „Паи-

сий Хилендарски“ – проф. Йоханес Вайс от Университета в Касел, Германия, и проф. Растко Мочник от Университета в Люблиана, Словения.

Изданието „Чужденецът и всекидневието“ е съвместна инициатива на департамент „Философия и социология“ към Нов български университет и Института за критически социални изследвания към Пловдивския университет. Съставители са ръководителят на катедра „Социология и науки за човека“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ доц. д-р Светлана Събева, гл. ас. Деян Деянов от същата катедра и преподавателите в НБУ проф. д-р Христо Тодоров и ас. д-р Теодора Карамелска. Трима от тях присъстваха на премиерата, като сборникът бе представен от гл. ас. Деян Деянов.

КНИГА В АВАНС

Малки сюрреалистични истории

Как Андре Брьотон признава Алоис Цьотл

На Ж. Ч.

При едно наше ходене в австрийския град Фрайщат се натъкнахме на родения тук художник Алоис Цьотл (1803–1887). Скромният рисуващ обаче създаде един „Бестиарий“ (рисунки на различни животни) и му провървяло посмъртно. Вождът на сюрреализма Андре Брьотон наредил Цьотл до един от предшествениците – Митничаря Русо. Това много дразни австрийските изкуствоведи, но фактът си е факт!

Представяме си как е станала работата.

Събрал „папата на сюрреализма“ Брьотон хората си, па им рекъл като на кардинали:

– Ние сме движение международно – от Франция до Русия, от Канада и Щатите до Патагония са все наши хора! Дори по Немско имаме поддръжници, ако и там да крещат за някакъв си експресионизъм. Обаче от Австрия никого си нямаме.

– Ами сега?! – затюхнал се Луи Арагон.

– Какво ще ѝ цепим басмата на Австрия! – дръзновено се обадил Андре Тирион. – Империята рухна, читав човек не остана в нея. Виж – в Чехия и Сърбия е пълно със сюрреалисти! Нищо, че им викат лартпурлартисти и надреалисти.

– Ти, Андре, много да не знаеш – озъбил му се Арагон. – Вчера влезе в движението, днес акъл раздаваш!

Оня се нацупил. Настъпило мълчание.

– Я да оправим по-бързо тая работа, че Гала ме чака! – прозял се Салвадор Дали.

Все едно му било кои са в движението. Вече знаел, че сюрреализмът е само той самият и никой друг. Брьотон обаче още не подозирал какво знаел Дали и не му обърнал внимание. Поради което след време щял да си скубе косите.

– Работата е сложна – заобяснявал той на пасомите си. – Тия австрийци са стари барокаджии! После се разкланяха на бидермайера, все разни Валдмюлери и Валдфиртели им бяха в главите. Хеле пък оня техен Макарт, дето се прави на Рубенс, хептен ги обърка!

– Кой, кой се прави на Рубенс? – недочул Елюар, но и Брьотон недочул, та продължил да се вайка:

– Имперски народ са австрийците, послушен – как да правиш революция с такива хора!? Народиха се и едни сецесионисти – кичозна работа! Пукнат ирационалисти си нямат!

– Ами Фройд? – не се стърпял Андре Тирион.

– Ти него няма що да го бъркаш – кипнал Арагон. – Фройд е учен, ние творци дирим... Лапешка работа!

– Ами като си нямат ирационалисти и сюрреалисти – да им измислим! – троснал се и Елюар. – Да не би да не сме наизмислили разни испанци. Един от друг по-бездарни!

Пол захапал Дали заради Гала, обаче оня не го чул. Свъркал си и разлиствал де що види в библиотеката на Брьотон.

– Остави тая книга, тя е още от дядо ми – сопнал се домакинът. – Я чакай, чакай – дай да видя нещо.

Салвадор му тикнал тома и тръгнал към Гала. Но Андре Брьотон въобще не забелязал. Той съзерцавал един тюлен, представен без никакво усещане за перспектива в „Бестиария“ на Алоис Цьотл.

– Какво нещо е обективната случайност! – възкликнал накрая. – Ето го нашия човек! Вижте му тюлена, вижте му маймуните... Ами водната костенурка! Пък тоя тинтенфш (октопод) ли е, какво е – сякаш Дали го е нарисувал!

– Дали го няма! – информирал Анри Тирион. – Пък твоят Алоис отдавна не е жив.

– Дали винаги ще го има! – меко го коригирал Брьотон и твърдо си наумил да изхвърли досадника от движението. – Какво че тоя Цьотл-Мьотл не е жив?! Щом не е жив, ще бъде предшественик! Като Митничаря...

Присилили Цьотл към предходниците. Имал „визионерски апарат“, отсякъл Брьотон! Така скромният Алоис станал единственият „официално“ признат австрийски сюрреалист. Да се пукат от яд и сецесионистите, и фантастичните реалисти! Каквото Брьотон е казал, то си остава вовеки!

Моника и Владимир Яневи
(Из подготвяната книга „А – като Австрия“)

Във ФМИ се открива нова бакалавърска специалност „Софтуерни технологии и дизайн“

За да отговори на нарастващото търсене на ИТ специалисти, Факултетът по математика и информатика откри нова бакалавърска специалност – „Софтуерни технологии и дизайн“. Специалността има редовна и задочна форма на обучение.

Разработването на учебния план и програмите се осъществява по проекта на ФМИ по ОПРЧР „Повишаване на качеството на обучение по информатика и ИКТ във ФМИ при ПУ чрез създаване и прилагане на устойчив модел за актуализация на учебните планове и програми съобразно със стратегията на ЕС за растеж „Европа 2020“ и изискванията на трудовия пазар“.

Студентите могат да кандидатстват за новата специалност през настоящата кампания и ще се обучават в нея от учебната 2013 – 2014 година.

ОСЕМ ГОДИНИ ДАМСКИ БИО-РЕТРО КЛУБ

Осмата годишнина от създаването на дамския био-ретро клуб към Биологическия факултет беше отпразнувана на 10 април 2013 г. в ресторант „Даяна“. Специални гости бяха деканът проф. д-р Румен Младенов и заместник-деканът доц. д-р Илия Илиев.

Срещата премина с много настроение и възкресяване на светли (по-скоро екзотични) спомени за отминалото време. Както винаги сценарият включваше редица изненади и закачки: шеговито приветствено слово, лотария с късмети и много други. Всички присъстващи получиха специално

от Съюза на учените в България поетичния сборник „Стихове от български учени“ (в който са включени и творби на автори от Пловдивския университет).

Проф. Румен Младенов изрази своята признателност към ретро поколението, че съхранява будно съзнанието за принадлежност към факултета (или накратко – към Тепето).

Всички присъстващи бяха окичени с лалета и нарциси от Мария Бинева – главна цветарка на клуба.

Оставаме с надежда тази биологична традиция да продължи!

Дамите от клуба заедно с декана проф. Румен Младенов

Априлска импровизация (БРК – 8 години по-късно)

В този пролетен априлски ден от великденски страсти озарен, ние от БРК пак сме тук – на всички изпитания науку!

Днес, въпреки аномалните климатични и политическите турсове сеизмични, нашето ято тук в „Даяна“ се събра с усещането за елитарна висота.

Нека само възло, схематично очертаем дитието ни различно:

- от тока стана късо съединение и пламна народното вълнение;
- обявено бе, че ЕРП-тата са сакрална зона и не действат по смисъла на закона;
- в кома вече сме от предизборни програми, окичени с обещания суперюляни...

Нека дотука спрем и кажем по-ведър рефрен:

Хей, пролет иде, вдигат се мълиите, лъстовици пърхат под стрехите – важно е да останем ретроизвисени с надежди за промени?!

Нека с усмивка срещнем пролетта и всеки сбъдне поне една своя мечта!

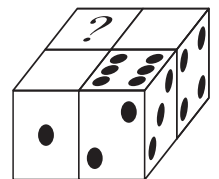
Нека бъдем бодрни и сърцати, на хубави емоции най-богати!

НЕКА!

Доц. д-р Ангелина ТОДОРОВА
Биологически факултет

ЗАДАЧИ. ПЛОВОБЛЪСКАНИЦИ

1. Числата върху зар са от 1 до 6 и сумата от числата на две срещуположни стени е равна на 7. Ако на фигурата заровете са разположени така, че долепените стени имат еднакви числа, кое ще бъде числото върху стената с въпросителна?

- а) 5; б) 6; в) 2; г) 3; д) Не може да се отгатне.

2. Дадено е произведението на трицифрено и двуцифрено число, като са използвани цифрите от 1 до 9 само по един път. Коя е цифрата в средата на първия множител?

- а) 1; б) 4; в) 6; г) 8; д) 9.

$$\begin{array}{|c|c|c|} \hline & & \\ \hline \end{array} \times \begin{array}{|c|c|} \hline & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|c|c|c|} \hline 7 & 6 & 3 & 2 \\ \hline \end{array}$$

Отговори на задачите от миналия брой

1. **Животни:** имам 2 кучета, 2 котки и 2 магарета.
2. **Броят на лъжците е 4.** Ако допуснем, че първият не лъже и казва за следващия, че е лъжец – това е вярно. Тогава третият не е лъжец и т. н. през един.

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

Три турнира се проведоха през месеца на спорта

Анна ГЕНОВА

През периода 23 – 30 април 2013 г. се проведе превърналият се вече в традиция *Спортен месец*, организиран от Спортната комисия в Студентския съвет на ПУ „Паисий Хилендарски“. Студентите от университета имаха възможност да се включат в състезания по футбол, волейбол и боулинг. Към състезанията имаше изключителен интерес, което наложи и предварителна селекция на отбори, тъй като всеки факултет имаше право на по един отбор – представител в отделните спортове.

На 23, 24 и 25 април на игрищата „Оптимум“ се проведоха състезанията по футбол. Отборът на всеки факултет игра срещу още два отбора на ден, като за последния ден останаха най-добрите четири отбора. С победа 3:2 отборът на Юридическия факултет заслужено зае първото място във футбол-

ния турнир, а на второ място след достойно представяне се нареди отборът на Биологическия факултет. Трети и четвърти съответно станаха отборите на Филологическия и Педагогическия факултет.

На 24 април в комплекс „Акваленд“ се проведе и турнир по боулинг. Победител бе отборът на Факултета по икономически и социални науки, а второ и трето място заеха Факултетът по физика и инженерни технологии и Филологическият факултет.

На 30 април в Спортната зала на ПУ „Паисий Хилендарски“ се проведе и турнирът по волейбол. Там, след дълга и оспорвана игра, победител стана отборът на Факултета по физика и инженерни технологии, а второ и трето място заеха Педагогическият факултет и Факултетът по математика и информатика.

Възпитаник на ПУ стана за трети път световен шампион по карате

Българският състезател Валери Димитров постави рекорд в историята на каратето, завоювайки за трети път световната титла. Той спечели златен медал в тежка категория на проведения се в литовската столица Вилнюс световен шампионат по карате киокушинкай.

Валери Димитров

Валери Димитров преодоля петима силни противници по пътя към успеха. На четвъртфинала победи шампиона на Япония Кента Мори. На полуфинала бе безапелационен в срещата с Роман Нестеренко – световен шампион в средна категория и многократен шампион на Русия, а на финала победи с вазари (нокдаун) звездата на домакините, неколнократния европейски шампион в тежка категория Луксас Кубилиус.

Валери Димитров е завършил висше образование в Пловдивския университет, специалност „Руска филология“.

Занимава се с карате киокушинкай от 1995 г., а от 1997 г. се състезава за АСКК „Тракия“. Възпитаник е на треньора Георги Попов, който сподели в интервю за телевизия DCC, че Валери Димитров е истинско явление в този спорт. През 1999 и 2000 г. е носител на купа „Верея“. Става шампион на републиканското за мъже през 2000 г. в София, който успех повтаря и през 2001, 2002, 2003 и 2006 г. През 2000 г. печели и турнира „Супергард“, както и купата за най-добър състезател на турнира.

Димитров е бил дванадесет пъти шампион на Европа по шинкиокушинкай: през 2001 г. в Испания, 2002 г. в Унгария, 2005 г. в Дания, 2006 г. в Унгария, 2007 г. в Литва, 2008 г. в България, 2009 г. в Украйна, 2010 г. и 2011 г. в Испания, в Белгия 2012 г. На световното през 2003 г. завършва на 4-то място, а две години по-късно триумфира със златото в Осака. През 2007 г. става трети на 9-ото световно първенство без категории (провежда се на 4 години) и получава приз за най-техничен състезател на турнира. През месец юни 2009 г. Валери Димитров печели световната купа за втори път на шампионата в Санкт Петербург, Русия, в категорията над 80 кг. На финала побеждава световния шампион от откритото първенство на планетата от 1996 и от 2011 г. Норичика Цукамото.

Участниците в турнира по боулинг

ОТБОРЪТ ПО АЕРОБИКА С УСПЕХИ НА МЕСТНО И НАЦИОНАЛНО НИВО

Анна ГЕНОВА

На 18 април в спортната зала на МУ – Пловдив, се проведе градско състезание по аеробика. Момичетата от отбора на ПУ „Паисий Хилендарски“, с треньор ст. преп. Валентин Кузев, заслужено спечелиха първо място отборно, а също и първите три места в индивидуалното класиране. Второ и трето място заеха отборите на УХТ и МУ – Пловдив.

Успехите на състезателките ни – Милена Минкова, Ивелина Червенкова, Гергана Коле-

ва, Диляна Савова, Нина Кичикова, Стефка Джокова и Андриана Дънешка, продължиха и на 26 април в НСА, където се проведе държавното първенство по аеробика. Там в отборното класиране момичетата на ПУ „Паисий Хилендарски“ заеха първо място, изпреварвайки отборите на УНСС и НСА (всъщност това е националният отбор на България). В индивидуалното класиране нашите състезателки заеха престижните четвърто, пето и осмо място.

Отборът по аеробика – национален студентски шампион. Заедно с треньора ст. пр. Валентин Кузев